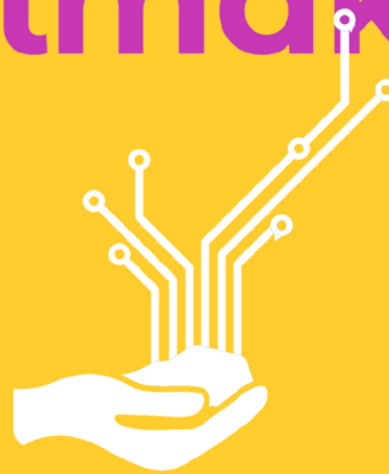
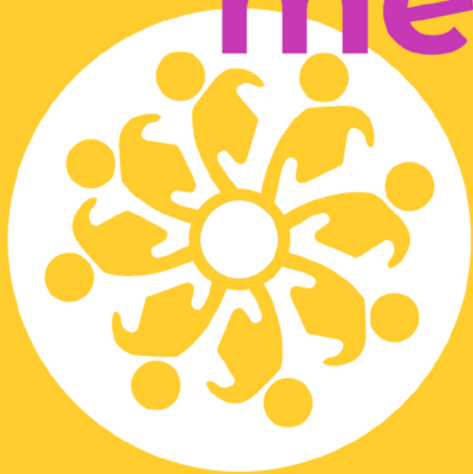

Lapin yrittäjyyskasvatuksen menetelmäkäsikirja

Ohjausryhmän puheenjohtajan alkusanat

Työelämä on jatkuvassa muutoksessa ja monet perinteiset työpaikat ja ammatit ovat häviämässä tai muuttumassa. Yhä useammin työntekijöiltä odotetaan yrittäjämäistä asennetta, ratkaisukeskeisyyttä, sopeutumiskykyä ja innovatiivista ajattelua. Nämä ovat juuri niitä arvokkaita taitoja, joita yrittäjyyskasvatus tarjoaa.

Lapin maakunnallinen YRKA-strategia on suunniteltu tarjoamaan käytännön työkaluja ja ohjeita, joiden avulla voimme valmistella lapsia ja nuoria menestymään tulevaisuudessa. Matka tämän strategian luomiseen on ollut innostava, ja minulla on ollut ilo toimia ohjausryhmän puheenjohtajana. YRKA-strategia edustaa mittavaa ja kannustavaa prosessia, jonka avulla voimme ottaa huomattavan askeleen eteenpäin yrittäjyyskasvatuksen edistämiseksi.

Hankkeessa on otettu laajasti mukaan eri sidosryhmiä, joiden arvokas työpanos on ollut merkittävä osa strategian kehittämistä. Olen erityisen ylpeä siitä, että edustamani 4H-järjestö voi olla osa tätä strategiaa. Jo vuosikymmenien ajan 4H on tukenut nuorten vapaa-ajan yrittäjyyskasvatusta ja tarjonnut heille ainutlaatuisia oppimismahdollisuuksia. Eri toimijoiden välistä yhteistyötä vahvistamalla pystymme yhdessä luomaan nuorille yrittäjyyskasvatuksen ehjän polun, joka kattaa oppiasteelta toiselle siirtymisen ja myös koulun ulkopuolella tapahtuvan oppimisen.

Haluan kiittää hanketiimiä ja kaikkia muita, jotka ovat osallistuneet YRKA-strategian luomiseen. Tämä strategia pohjautuu parhaisiin käytäntöihin, tutkimustietoon ja ennen kaikkea Lapin maakunnan tarpeisiin. Sen syntymiseen on vaadittu pitkäjänteistä työtä ja onnistunutta yhteistyötä.

Toivon, että strategia inspiroi ja auttaa kaikkia yrittäjyyskasvatuksen parissa työskenteleviä tekemään entistä parempaa ja vaikuttavampaa työtä lasten ja nuorten hyväksi. Uskon vahvasti siihen, että yhdessä voimme rakentaa vankan perustan nuorten tulevalle menestykselle yrittäjinä ja työelämässä.

Avainasemassa on nyt strategian käyttöönotto ja sen toteuttaminen käytännössä. Tehdään yhdessä Lapista yrittäjyyden ja luovuuden keskus, jonne nuorten on helppo luoda oma urapolkuaan ja rakentaa elämäänsä.

Kiitos ja onnea yrittäjyyskasvatuksen parissa työskentelyyn!

Mari Niska

Lapin yrittäjyyskasvatusstrategia-hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja / aluejohtaja, Suomen 4H-liitto

Visio 2030

Lappi on edelläkävijä vastuullisessa, kestävässä, innovatiivisessa ja kansainvälisessä yrittäjyydessä.

Oman alueen tuntemuksesta kumpuavalla yrittäjyyskasvatuksella Lappi tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuksia luoda oma urapolkunsaa ja rakentaa elämänsä alueella.

POHJANA KOTISEUTU, YMPÄRISTÖ JA KULTTUURI

Lappilainen yrittäjyys kumpuaa omasta kotiseudusta, ympäristöstä ja kulttuurista

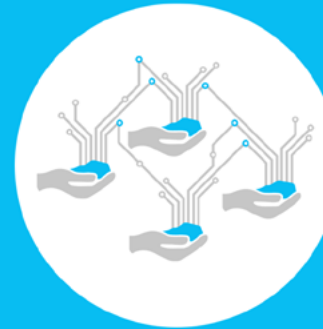
Alueellinen tuntemus ja vahva kulttuuri yhdistettynä luonnolliseen kansainvälisyyteen ja kulttuurien välisyyteen.

KESTÄVÄ YRITTÄJYYS

Lapissa kehitetään kestävä yrittäjyyttä.

Vahvojen ja heikkojen signaalien ja kehityskulkujen huomioiminen: väestön ikääntyminen, etätyö, vastuullisuus, kestävä kehitys.

YHTEISTYÖ JA DIGITAALISET RATKAISUT

Yhteistyöllä ja digitaalisilla ratkaisuilla luodaan mahdollisuuksia pitkien etäisyyksien Lapissa

Aito yhteistyö joka suuntaan ml. yrittäjät, kasvattajat/oppilaitokset, julkiset toimijat/kunnat, yrittäjyysjärjestöt, eri kouluasteet, ja tarvitaan konkretiaa sekä käytännön työkaluja.

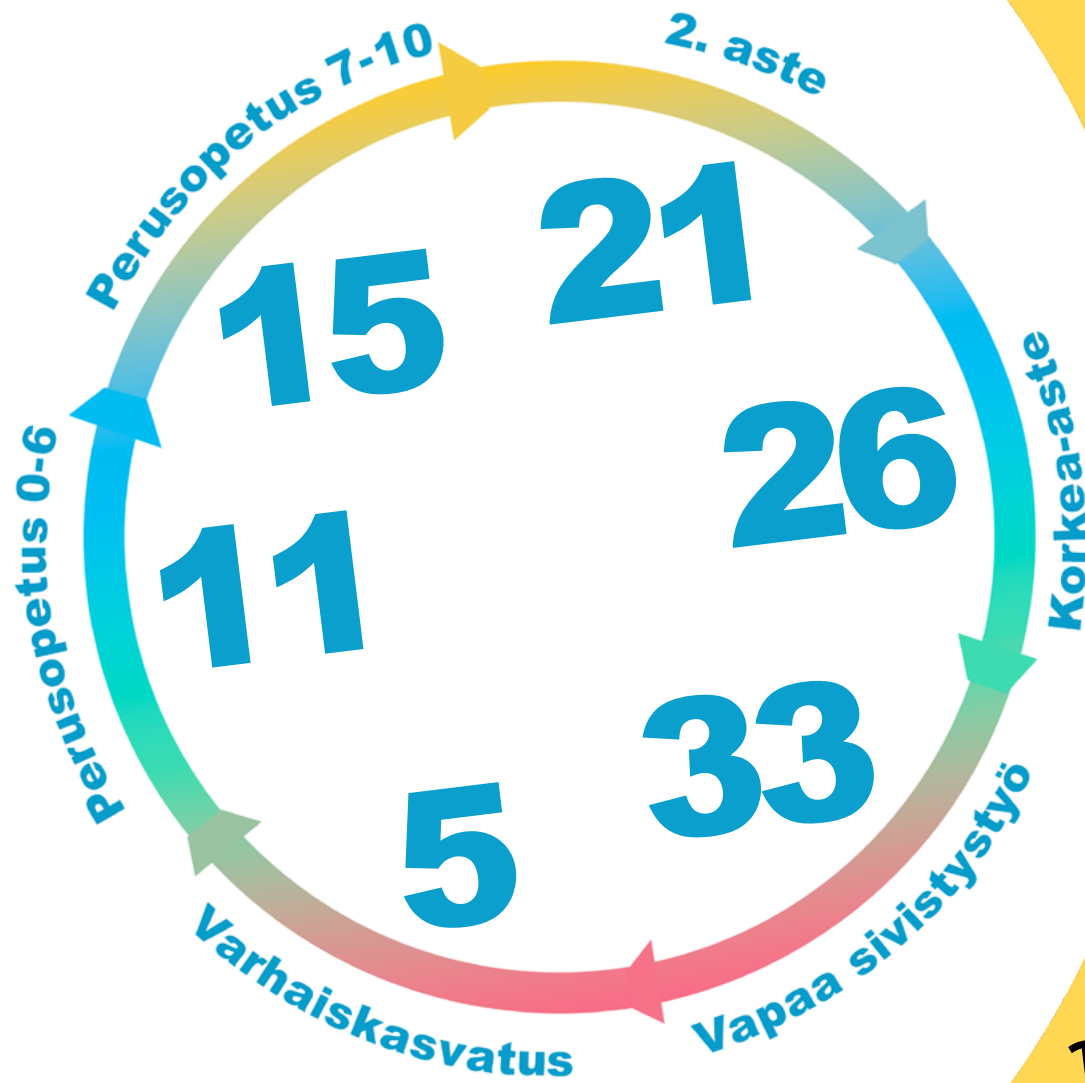

VAHVUUKSIEN TUNNISTAMINEN

Omien vahvuuksien tunnistaminen ja vahvistaminen vie kohti alueellisesti ja kulttuurisesti, ekologisesti vahvaa lappilaista yrittäjyyttä

Kaikki eri-ikäiset lapset ja nuoret eri koulutusasteilta inklusiivisesti heidän oppimiskyvyn mukaisesti. Jokaisella on mahdollisuus saada tietoa ja kiinnostua.

Sisällysluettelo

Esipuhe: Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja	2
Strategia ja visio	3

Oppiastekohtaiset strategiat

Varhaiskasvatus	5
Vuosikello	9
Tehtäviä	10
Perusopetus, luokat 0-6	11
Vuosikello	13
Tehtäviä	14
Perusopetus, luokat 7-9	15
Vuosikello	19
Tehtäviä	20
Toinen aste	21
Vuosikello	24
Tehtäviä	25
Korkeakoulu	26
Vuosikello	30
Tehtäviä	31
Vapaa sivistystyö	33
Vuosikello	37

In English	38
Vinkejä jalkauttamiseen	61
Lähteet, linkit ja lisävinkit	76
Projektipäällikön sanat	81
Oppilaitokset	82
YRKA-mentoriverkosto	83

Tehtäväpankit

Perusopetus, luokat 0-6	63
Perusopetus, luokat 7-9	66
Toinen aste	70
Korkeakoulu	74

Yrittäjyyskasvatus Lapin alueen varhaiskasvatuksessa

"Yrittäjyyskasvatuksen tarkoituksena on kasvattaa lapsia ja nuoria yritteliäiksi ja itsenäisiksi mutta myös tiimityössä menestyviksi toimijoiksi, joilla on valmiudet toimia yrittäjinä tai yrittäjämäisesti eri elämänalueilla. Varhaiskasvatuksessa yrittäjyyskasvatus on erityisen tärkeää, koska silloin voidaan luoda pohjaa ja opettaa lapsille tärkeitä taitoja ja asenteita, jotka ovat hyödyksi myöhemmässä elämässä."

- Auttaa lapsia kehittämään luovuutta, innovatiivisuutta, rohkeutta ja yritteliäisyyttä.
- Auttaa lapsia kehittämään ongelmaratkaisu- ja päätöksentekotaitoja
- Auttaa lapsia ymmärtämään paremmin rahan käyttöä ja taloudellisia tekijöitä

Yrittäjyyskasvatus on tärkeä osa nykyaikaista varhaiskasvatusta, sillä se edistää lasten ja nuorten valmiuksia tulevaan työelämään ja yrittäjyyteen. Yrittäjyyskasvatuksessa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä ja toimintoja, kuten leikkejä, tarinoita, draamaa, askartelua ja erilaisia projekteja, joiden avulla lapset voivat oppia yrittäjämäisiä taitoja ja asenteita. Varhaiskasvatuksessa yrittäjyyskasvatus ei tarkoita vain taloudellista yrittäjyyttä, vaan se voi sisältää myös sosiaalista yrittäjyyttä, yhteisöllisyyttä ja kestävästä kehitystä. On tärkeää, että lapset oppivat yrittäjämäistä ajattelua ja asennetta, jotka voivat auttaa heitä menestymään tulevaisuuden työelämässä ja elämässä yleensäkin.

Yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksessa on tärkeää, koska se auttaa lapsia kehittämään tärkeitä taitoja ja asenteita, jotka ovat hyödyksi yrittäjyydessä, yrittäjämäisessä toiminnassa ja muissakin elämänalueilla menestymisessä.

Varhaiskasvatuksessa tehdään jo automaattisesti paljon sellaisia asioita, jotka tukevat yrittäjämäistä toimintaa/kasvatusta. Tämän näkee erittäin selvästi, kun vieraillee päiväkodissa katsomassa miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset ohjaavat lapsia arjessa. Lapsia kannustetaan kokeilemaan yhä uudestaan ja uudestaan, kannustetaan löytämään ratkaisua ongelmaan joko yhdessä, parin kanssa tai ryhmänä. Yrittäjyyskasvatus varhaiskasvatuksessa voi olla hyvin pieniä asioita arjessa, leikeissä, yhdessä suunniteltuja pidempiaikaisia projekteja tai vaikka kotitehtävissä missä tutustutaan vanhempien, lähihenkilöiden ammatteihin. Yrittäjyyskasvatukseen liittyvät laaja-alaiset osaamisen kehittäminen sisältyy Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 (määräyksen diaarinumero OPH-700-2022) vaikkei termiä yrittäjä siellä käytetä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Täten paikallisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin voidaan kirjoittaa sisään paikallisia erityispiirteitä, mahdollisia pedagogisia painotuksia, lasten tarpeita. Paikallisesti laadittava suunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti.

Varhaiskasvatustlain 20§:n mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän on huolehdittava, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Näin voimme sisäin kirjoittaa myös maininnan yrittäjämäisestä pedagogiikasta tai kirjoittaa avaavasti sellaisia teemoja jotka mahdollistavat tasapuoleisen sekä laaja-alaisen kasvatuksen jotka tukevat elinikäistä oppimista yrittäjämäistä toimintaa unohtamatta.

Yrittäjyyskasvatusstrategian käyttöönotto varhaiskasvatuksessa

Käyttöönotto voidaan toteuttaa monella eri tavalla riippuen lähtökohdasta. Vuosikello on erinomainen työkalu varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja siihen voidaan liittää myös muitakin tärkeitä koettuja asioita. Sivulla kahdeksan esimerkinomainen kuva varhaiskasvatuksen vuosikellosta yrittäjyyskasvatuksen osalta.

Jokaisella lapsella on oikeus yrittäjyyskasvatukseen. Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on:

- lisätä yrittäjyyteen liittyviä myönteisiä asenteita
- vahvistaa yrittäjämäistä toimintaa
- kehittää yrittäjyyteen liittyviä tietoja, taitoja ja valmiuksia sekä tunnistaa omaa osaamista
- aikaansaada uutta yrittäjyyttä
- Yrittäjämäistä valmiutta on mahdollisuuksien havainnointi ja hahmottaminen sekä niihin tarttuminen
- luovuus
- aloitteellisuus
- tavoitteellisuus
- kyky muuttaa ideat toiminnaksi
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen
- sisukkuus
- vastuunottaminen
- rohkeus
- kyky ymmärtää, tunnistaa ja hallita riskejä
- kyky tehdä päätöksiä
- epävarmuuden ja pettymysten sietokyky
- kyky ymmärtää taloutta ja sen toimintaa

Näiden valmiuksien lisääminen ja/tai hienosäätö varhaiskasvatuksessa mahdollistaa lasten yrittäjämäistä toimintaa. Luontevimmin nämä tapahtuvat päivittäisessä arjessa, leikeissä, projekteissa, retkien ja vierailujen yhteydessä.

Yrittäjyyskasvatuksen sisällyttäminen toimintasuunnitelmaan voisi tapahtua myös näin

Kartoitus

Ensimmäinen askel on kartoittaa nykytila ja tunnistaa kehittämistarpeet. Erityisesti on suotavaa kartoittaa henkilökunnan yrittäjyysosaaminen. Kartoituksessa voi hyödyntää tämän "käsikirjan" liitteenä olevaa "testiä". Varhaiskasvatuksessa tehdään jo paljon yrittäjyyskasvatuksellisia asioita.

Strategian kehittäminen

Nykytilakartoituksen jälkeen määritellään toimintasuunnitelmaan konkreettiset tavoitteet, toimenpiteet ja aikataulut. Yhdistä yrittäjyyskasvatus muihin varhaiskasvatuksen teemoihin. Esimerkiksi suunnitella vuosikelloon leikit, projektit, vierailut ...

Toimintasuunnitelman laadinta

Yrittäjyyskasvatusta voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Roolileikit, leikinomaiset oppimisaktiviteetteja, näyttelemistä.

Toteutus ja arviointi

Toimintasuunnitelman toteutusta ja arviointia seurataan kaksi kertaa toimintavuotena.

Kannustetaan lapsia oma-aloitteisuuteen ja luovuuteen. Yrittäjyyskasvatus on myös lasten oma-aloitteisuuden ja luovuuden kehittämistä. Kannustetaan lapsia keksimään omia ideoita ja toteuttamaan niitä yhdessä.

Esimerkki grittäjyyskasvatuksen vuosikellosta

Seuraavalla sivulla on vuosikellopohja, jonka voi tulostaa, ja jota voi käyttää grittäjyyskasvatuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen. Vuosikellon täyttämisen ohella kannattaa katsoa myös sivun 61 nykytilan arviointitaulukkoa.

2. Loka-, marras- ja joulukuu

1. Toteutetaan syksyllä aloitettua projektia/oppimiskokonaisuutta
2. Vieraiden/vierailuihin valmistautuminen ja toteutus
3. Suunnitellaan keväälle grittäjyyskasvatuksellisia toimintoja
4. Kansallinen/kansainvälinen epäonnistumisen päivä 13.10. Joulukuu
5. Kansainvälinen grittäjyysviikko vk 46/47

3. Tammi-, helmi- ja maaliskuu

1. Ryhmän grittäjyyskasvatuksen suunnittelu ja arviointi
2. Toteutetaan syksyllä suunnitellut grittäjyyskasvatukselliset toiminnot (projekti, oppimiskokonaisuus, vieraat)
3. Toteutetaan yhteistyötä huoltajien ammattiesittelyt, yrittäjä ry, elinkeinotoimen edustajan vierailu
4. Toteutetaan yhteistyötä huoltajien ammattiesittelyt, yrittäjä ry, elinkeinotoimen edustajan vierailu

1. Elo- ja syyskuu

1. Ryhmän grittäjyyskasvatuksen suunnittelu ja arviointi
2. Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello/suunnitelma päiväkotiryhmä
3. Projektin / oppimiskokonaisuuden aloittaminen ja vierailujen/vieraiden sopiminen
4. Yrittäjän päivä 5.9.

4. Huhti- ja toukokuu

1. Toteutetaan syksyllä ja talvella suunniteltuja yrittäjämäisiä pelejä, leikkejä
2. Toteutetaan vahvuuksien tunnistamiseen liittyvää toimintaa
3. Suunnitellaan syksyille grittäjyyskasvatuksellisia toimintoja yhdessä ryhmän kanssa
4. Eurooppa-päivä 9.5.

Joulu

Blank rounded rectangular box for December notes.

Tammi

Blank rounded rectangular box for January notes.

Marras

Blank rounded rectangular box for November notes.

Helmi

Blank rounded rectangular box for February notes.

Loka

Blank rounded rectangular box for October notes.

maalis

Blank rounded rectangular box for March notes.

Vuosi

Syys

Blank rounded rectangular box for September notes.

Huhti

Blank rounded rectangular box for April notes.

Elo

Blank rounded rectangular box for June notes.

Touko

Blank rounded rectangular box for May notes.

Heinä

Blank rounded rectangular box for July notes.

Kesä

Blank rounded rectangular box for August notes.

Tarkkailija/havainnoija

Leikin tavoite: Kehittää lapsen ymmärrystä ympäröivästä maailmasta ja opettaa havainnoimaan ympäristöä.

Huoneessa, jossa olet lapsen tai lasten kanssa, valitse jokin esine huoneesta. Kuvaile jollakin tapaa tarkkailemaasi esinettä esimerkiksi ”Minä katselen jotain sinistä esinettä”. Oikein arvannut pääsee seuraavaksi tarkkailijaksi. Jos lapsia on monta, voivat he vuorotella arvauksiinsa.

Leikin kestoa riippuu ohjaajan esivalmistelusta aina 5 minuutista 30 minuuttiin. Leikkiä voi toteuttaa niin sisätiloissa kuin ulkotiloissa. Retkellä voi lapsia hoksauttaa katsomaan ja tutustumaan tarkemmin joihinkin yksityiskohtiin.

Kekseliäisyys vanhoista tavaroista

Mitä vanhoista tavaroista voisi tehdä? Annetaan lapsien itse kehitellä erilaisia koneita erilaisista leluista/vaatteista. Mitä mielikuvituksellisempi sitä hauskempi. Voidaan luoda aluksi jokin ongelma jota varten tarvitaan täysin uusi kone tai laite. Esimerkiksi ongelma: Apina on jäänyt loukkuun huoltoasemalle ja se pitäisi siirtää takasin eläintarhaan. Minkälaisella koneella avataan huoltoaseman ovi? Miten apina siirretään takasin kotiin eläintarhaan?

Yrittäjyyskasvatus perusopetuksen 0-6 luokilla

Esi-, alku- ja perusopetus – luokka-asteet 0-6

Esi- ja alkuopetuksessa, perusopetuksen pienempien oppilaiden kanssa yrittäjyyskasvatuksen ideaa ja perusajatuksia otetaan haltuun leikin ja soveltavan, käytännönläheisen tekemisen kautta. Pienten oppilaiden kanssa harjoitellaan itseohjautuvuutta, omien vahvuuksien tunnistamista, vastuunkantoa, osallistumista ja osallisuutta, demokraattista päätöksentekoa sekä perustason taloustaitoja. Yrittäjyyskasvatuksen tematiikkaa ja menetelmiä voi integroida lähestulkoon kaikkeen opetukseen ja opiskeltaviin aineisiin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) yrittäjyyskasvatus mielletään osaksi laaja-alaista osaamista ja oppimisalueita. Laaja-alaisen osaamisen perusta luodaan jo varhaiskasvatuksessa.

Yhdeksi laaja-alaisen osaamisen oppimistavoitteista on nostettu Työelämätaidot ja yrittäjyys. Esi- ja alkuopetuksessa se merkitsee:

- Oppijat saavat monimuotoisia tilaisuuksia oppia työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sovitaa omia ideoitaan yhteen toisten kanssa.
- Oppijat oppivat ikätason mukaista vastuunkantoa.
- Oppijoita kannustetaan tutkimaan uusia asioita ja miettimään, missä itse on erityisen hyvä ja mitä voisi tehdä toisten hyväksi.
- Oppijoita kannustetaan luottamaan itseensä uusissa tilanteissa.
- Oppijoita ohjataan tutustumaan eri ammatteihin koulussa ja sen ulkopuolella sekä ymmärtämään työn merkitystä yhteiskunnassa sekä perheiden arjessa.

Strategiset tavoitteet esi- ja alkuopetuksen näkökulmasta:

Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Tutustutaan alueen paikalliskulttuuriin sekä elinkeinoelämän rakenteisiin. Mitkä ovat paikalliselinkeinot? Millaista yrittäjyyttä ja työmahdollisuuksia kotiseudulla on?

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Ohjataan oppijoita myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön ympäristön kanssa. Ohjataan oppijoita arvostamaan oman perheensä ja yhteisönsä perinteitä ja tapoja. Tutustutaan alueen kulttuuriympäristöön sekä kulttuurien monimuotoisuuteen. Integroidaan kulttuuri- ja ympäristönäkökulmaa taito- ja taideaineiden opetukseen. Ohjataan oppijaa pohtimaan, miten omaan ympäristöön ja kulttuuriin voi vaikuttaa. Kehitetään yhdessä mielikuvitusta, kekseliäisyyttä sekä ilmaisutaitoja.

Kestävä yrittäjyys

Perehdytään kestävän kehityksen perusasioihin ikätasoisesti.

Ympäristökasvatus ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Pientenkin oppilaiden kanssa voi suunnitella ja pohtia omaa opiskelua, asettaa henkilökohtaisia (esim. Oman toiminnan ohjaaminen ja henkilökohtaiset oppimistavoitteet) tai ryhmän tavoitteita tai sopia toimintatavoista (esim. luokan säännöt). Ryhmän kanssa voi suunnitella luokan tai koulun viihtyisyyttä, työskentelytilojen järjestämistä, välituntien sisältöjä tai koulun juhlia tai retkiä. Oppilaiden kanssa keskustellaan, mitä on oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus ja vastavuoroisuus ja miten nämä näkyvät kaikkien arjessa. Omien kokemusten kautta oppilaat tutustuvat demokraattiseen toimintaan ja demokratian toteutumiseen (esim. oppilaskuntatyö). Oppijoiden kanssa pohditaan, mitä tarkoittaa kestävä tulevaisuus omalla alueella ja maailmassa ja mitä he voivat itse tehdä kestävän kehityksen edistämiseksi.

Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Tutustutaan ikätasoisesti lähialueen yrityksiin ja työelämään, pohditaan ihmisten toimeentuloa sekä erilaisia työn tekemisen muotoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa hyödynnetään jo esiopetuksen aikana ja koulun ulkopuolella karttuneita tv-taitoja sekä harjoitellaan uusia perustaitoja. Koulutyössä harjoitellaan näppäintaitoja ja ikätason mukaisia ohjelmointitaitoja. Oppijoiden kanssa keskustellaan turvallisesta medioiden käytöstä ja luodaan yhdessä turvallisia käyttötapoja ja hyviä mediakäyttötapoja. Oppijoita opastetaan käyttämään keskeisiä hakupalveluita ja oppimaan tiedonhakua. Oppijoiden kanssa harjoitellaan tv:n käyttöä vuorovaikutustilanteissa.

Vahvuuksien tunnistaminen

Kaikki eri-ikäiset lapset ja nuoret eri koulutusasteilta inklusiivisesti heidän oppimiskyvyn mukaisesti. Jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus saada tietoa ja kiinnostua.

Omista ja toisen vahvuuksista kertomista

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Opitaan tunnistamaan ja sanoittamaan yhtäältä oppijoiden omia, henkilökohtaisia, ja toisaalta oppimisyhteisön muiden jäsenten vahvuuksia ja kehittämiskohteita dialogiin kannustavien, toisia kunnioittavien ja käytännönläheisten työskentelytapojen avulla. Yksilötason tiedon lisäksi opitaan tunnistamaan ja sanoittamaan vahvuuksia ja kehittämiskohteita oppimisyhteisön tasolla määritellen yhteisesti tärkeiksi koettuja arvoja, tarpeita ja toiveita.

Harjoitellaan tunnistamaan yksilötasoisesti oppijoille itselleen sopivia työskentelyn ja toimimisen tapoja, sekä sopeuttamaan niitä yhteisössä jaettuihin käytäntöihin, yhteisiin sopimuksiin ja pelisääntöihin. Vastavuoroisesti harjoitellaan myös oppimisyhteisön yhteisenä prosessina, miten ottaa eri oppijoille luontevat oppimisen ja toimimisen tavat yhteisönä ja ryhmänä työskenneltäessä.

Ohjataan oppijoita pohtimaan heidän omia kiinnostuksen kohteitaan ja arvojaan sekä kehitetään taitoja ryhmäytyä samoja intressejä jakavien toimijoiden kanssa ja tehdä aloitteita. Yhdessä oppijoiden kanssa harjoitellaan, miten asettaa lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita jaettujen päämäärien saavuttamiseksi, kunkin osallistujan ja ryhmän jäsenen vahvuudet tunnistetaan ja kehittämiskohteille tilaa ja kehittymisen edellytyksiä mahdollistaen.

Joulu

Blank space for notes related to the month of December.

Tammi

Blank space for notes related to the month of January.

Marras

Blank space for notes related to the month of February.

Helmi

Blank space for notes related to the month of March.

Loka

Blank space for notes related to the month of April.

maalis

Blank space for notes related to the month of May.

Syys

Blank space for notes related to the month of June.

Huhti

Blank space for notes related to the month of July.

Elo

Blank space for notes related to the month of August.

Touko

Blank space for notes related to the month of September.

Heinä

Blank space for notes related to the month of October.

Kesä

Blank space for notes related to the month of November.

Tutustutaan vanhempien työhön

Jokainen oppilas haastattelee kotona vanhempansa/isovanhempaa/jotakin tuttuaan hänen työstään ja esittelee sitten haastattelun sisällön luokalle.

TAI

Pyydä jonkun oppilaan vanhempi kertomaan työstään luokalle. Voitte etukäteen miettiä kysymyksiä, jotka sitten esitetään vierailijalle.

Luokan säännöt

Puhutaan yhdessä siitä mitkä olisivat hyviä ja oppimista edistäviä toimintatapoja luokassa. Miten muut otetaan huomioon ja miten syntyy luokkaan hyvä yhteishenki. Miten jokainen voi omalla toiminnallaan tähän vaikuttaa? Mitä etua on hyvästä ilmapiiristä ja yhteishengestä? Suunnitellaan esiin nousseiden asioiden pohjalta yhdessä luokan säännöt. Tehdään säännöistä taulu luokan seinälle.

Vahto-kortit

Jaa oppilaat ja kortit ryhmiin. Pohtikaa ryhmissä mitä vahvuudet merkitsevät ja kuinka ne näkyvät elämän eri tilanteissa (ihmissuhteet, opiskelu, työ) sekä miten niitä voi hyödyntää ja soveltaa. Tehkää muistiinpanoja ja esitelkää ryhmittäin tulokset muille.

Kerhotoiminta

Ohjattua kerhotoimintaa on tarjolla perusopetusikäisille niin kouluaikana, kuin vapaa-ajallakin. Kerhotoiminta tukee osaltaan yrittäjyyskasvatusta vahvistamalla lasten tulevaisuuden kannalta tärkeitä sosiaalisia taitoja. Kerhotoiminnassa opitaan muun muassa ryhmätyö- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä niiden myötä myös itsetuntemusta.

Perusopetus luokka-asteet 7-9

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa yrittäjyyskasvatus mielletään osaksi laaja-alaista osaamista ja oppimisalueita. Yhdeksi laaja-alaisen osaamisen oppimistavoitteista on nostettu Työelämätaidot ja yrittäjyys. Opetuksessa se merkitsee:

- Oppilaan tulee kehittää valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan.
- Oppilaan tulee saada kokemuksia, joiden avulla hän ymmärtää työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä.
- Oppilaan tulee kartuttaa työelämäntuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa oman osaamisensa merkitys oman työuransa kannalta.
- Oppilaan tulee saada tukea

Laaja-alainen osaaminen vuosiluokilla 7-9

Edellytykset laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle vahvistuvat oppilaiden kasvun myötä. Toisaalta oppiaineiden välisen yhteistyön ja kouluarjen hallinnan haasteet lisääntyvät. Koulu voi parhaimmillaan tarjota yhteisön, jonka murrosiässä oleva nuori voi kokea itselleen merkitykselliseksi ja joka auttaa jäsentämään sekä omaa kehitystä että ympäröivää maailmaa. E erityisen tärkeitä on luoda mahdollisuuksia itsetuntoa vahvistaviin osaamisen ja onnistumisen kokemuksiin sekä ohjata jokaista oppilasta tunnistamaan oma erityislaatunsa ja omat vahvuutensa ja näkemään realistisesti myös kehittymistarpeensa.

Näinä vuosina jatketaan kestävän elämäntavan ja hyvinvoinnin pohjan rakentamista ja pohditaan oppilaiden kanssa kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä. Opetukseen tuodaan esimerkkejä, käytäntöjä ja teoreettista pohdintaa siitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä kestävä elämäntapa käytännössä merkitsee.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä tuetaan kaikissa oppiaineissa kullekin oppiaineelle luontevalla tavalla. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä oppilaiden kanssa tähtää erityisesti laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen. Huomioitavaa on, että lasten ja nuorten yrittäjyyskasvatukseen on tarjolla tukea myös koulun ulkopuolella eri toimijoiden yhteistyönä (esimerkiksi 4H, Nuorten yrittäjyys ja talous NYT).

Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Alueellinen tuntemus ja vahva kulttuuri yhdistettynä luonnolliseen kansainvälisyyteen ja kulttuurien välisyyteen.

Oppilaita ohjataan lukemaan ympäristön kulttuurisia viestejä, tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä tunnistamaan siihen liittyviä arvoja. Mediaympäristöä analysoidaan ja sen vaikutuksia opitaan arvioimaan. Kulttuuriperintöön tutustutaan monipuolisesti ja osallistutaan sen ylläpitoon ja uusintamiseen. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ja oppivat huomaamaan niiden merkityksen yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Toimimalla yhteistyössä muiden tahojen kanssa koulu tarjoaa oppilaille monenlaisia tilaisuuksia ilmaista kulttuurista osaamistaan ja vaikuttaa esimerkiksi taiteen keinoin.

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vieraillevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Kestävä yrittäjyys

Vahvojen ja heikkojen signaalien ja kehityskulkujen huomioiminen: väestön ikääntyminen, etätyö, vastuullisuus, kestävä kehitys.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys itselle sekä lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle. Yhdessä pohditaan menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä ja erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävästä hyvinvointia edistäviksi. Perusopetuksen aikana muodostuu näkemys siitä, miksi opiskelu ja osallistuminen ovat tärkeitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee ja miten koulussa hankittua osaamista voi käyttää kestävä tulevaisuuden rakentamisessa.

Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti kestävä elämäntapaa, joka perustuu ihmisoikeuksien kunnioittamiselle. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa sekä pohtimaan, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan. Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa.

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vieraillevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Aito yhteistyö joka suuntaan ml. Yrittäjät, kasvattajat/oppilaitokset, julkiset toimijat/kunnat, yrittäjyysjärjestöt, eri kouluasteet.

Tieto- ja viestintäteknologian käyttö on luonteva osa oppilaan omaa ja yhteisön oppimista. Oppilaat syventävät taitojaan ja hyödyntävät opiskelussaan koulun ulkopuolella opittua. Heille muodostuu käsitys siitä, miten tieto- ja viestintäteknologiaa voi hyödyntää eri oppiaineiden opiskelussa, myöhemmissä opinnoissa ja työelämässä sekä yhteiskunnallisessa toiminnassa ja vaikuttamisessa.

Opetuksessa vahvistetaan ja syvennetään oppilaiden kiinnostusta yhteisiä ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan ja harjoitellaan toimintaa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä. Omassa luokkayhteisössä ja eri opiskeluryhmissä, oppilaskunnassa sekä kouluyhteisössä tapahtuva monimuotoinen osallistuminen ja siitä saatavat kuulluksi ja arvostetuksi tulemisen kokemukset auttavat näkemään vaikuttamisen mahdollisuuksia ja oppimaan vaikuttamisen tapoja. Oppilaat saavat tietoa ja kokemuksia yhteiskuntaa rakentavan osallistumisen keinoista ja muodoista kuten tukioppilastoiminnasta, ympäristötoiminnasta ja vapaaehtoistyöstä tai median, taide-elämän, julkisen sektorin, kansalaisjärjestöjen ja poliittisten puolueiden kautta vaikuttamisesta. Kokemukset tukevat oppilaiden itsetuntoa, oma-aloitteisuutta ja rohkaistumista vastuulliseen toimintaan.

Opetuksessa edistetään oppilaiden kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan sekä vahvistetaan siihen liittyvää tietopohjaa. Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Huolehditaan siitä, että viimeistään tässä vaiheessa oppilaat saavat kokemuksia työelämästä ja yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan myös työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja ja huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Koulutyöhön sisältyy toimintamuotoja, joissa tarjoutuu tilaisuus oppia tuntemaan erilaisia ammatteja ja työaloja sekä yritystoimintaa. Tällaisia ovat mm. työelämään tutustumisjaksot, koulussa vieraillevien henkilöiden kanssa käytävät keskustelut, vierailut yritysissä ja erilaisissa organisaatioissa sekä harjoitusyritystoiminta ja vapaaehtoistyö.

Vahvuuksien tunnistaminen

Kaikki eri-ikäiset lapset ja nuoret eri koulutusasteilta inkluusiivisesti heidän oppimiskyvyn mukaisesti. Jokaisella mahdollisuus saada tietoa ja kiinnostua.

Oppilaita opastetaan ottamaan selvää opintoihin ja työhön liittyvistä mahdollisuuksista ja uravalinnoista. Heitä rohkaistaan tunnistamaan ja kehittämään omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään opintoihin ja työhön liittyvät valintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Esimerkki yrittäjyyskasvatuksen vuosikellosta

Seuraavalla sivulla on vuosikellopohja, jonka voi tulostaa, ja jota voi käyttää yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Esimerkkivuosikellossa on kaksi teemaa keväälle ja kaksi teemaa syksyllle. Teemat muodostuvat Lapin yrittäjyyskasvatusstrategian tavoitteista

Syksy:

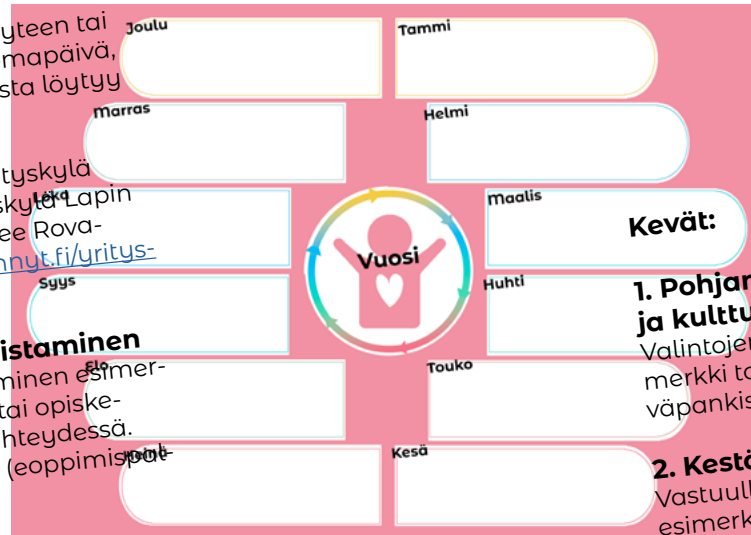
3. Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Yrittäjän päivän (5.9.) yhteyteen tai läheisyyteen sijoittuva teemapäivä, esimerkkejä toteutustavoista löytyy tehtäväpankista

Osallistuminen NYTin Yrityskylä Lappi -toimintaan. Yrityskylä Lapin oppimisympäristö sijaitsee Rovaniemellä. (<https://nuortenny.fi/yrityskyla/lappi/>)

4. Vahvuuksien tunnistaminen

VAHTO korttien käyttäminen esimerkiksi opinto-ohjauksen tai opiskelu- ja urasuunnittelun yhteydessä. Vahvuuskortit | VAHTO (eoppimisymparivelut.fi)

1. Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Valintojen merkitys -tehtävä, esimerkki toteutustavasta löytyy tehtäväpankista

2. Kestävä yrittäjyys

Vastuullisuus trendinä -tehtävä, esimerkki toteutustavasta löytyy tehtäväpankista

Joulu

Blank space for notes related to the month of December.

Tammi

Blank space for notes related to the month of January.

Marras

Blank space for notes related to the month of November.

Helmi

Blank space for notes related to the month of February.

Loka

Blank space for notes related to the month of October.

maalis

Blank space for notes related to the month of March.

Syys

Blank space for notes related to the month of September.

Huhti

Blank space for notes related to the month of April.

Elo

Blank space for notes related to the month of June.

Touko

Blank space for notes related to the month of May.

Heinä

Blank space for notes related to the month of July.

Kesä

Blank space for notes related to the month of August.

Toteuta yrittäjähaastattelu

Tunnetko jonkun paikallisen yrittäjän? Onko vanhempasi, kummisi, naapurisi tai tuttavasi yrittäjä, joka on luonut itse oman ammattinsa? Miten hän päätyi työhönsä ja mistä idea yritykseen syntyi?

Voit toteuttaa haastattelun kirjoittamalla, äänittämällä tai kuvaamalla.

Haastattele jotakuta yrittäjää ja kerro hänen koulupolustaan ja uravalinnoistaan kohti ammattia ja työpaikkaa. Muista pyytää valitsemaltasi henkilöltä lupa kertoa hänestä.

Työsi voi olla teksti, video, podcast-haastattelu, PowerPoint-esitys tai esimerkiksi juliste. Voit myös yhdistää työssä tekstiä, kuvia ja videota. Käytä luovuuttasi!

Millainen vaikutus kotiseutusi yrityksillä ja työntekijöillä on alueesi elinvoimaisuuteen?

Listatkaa kymmenen isointa paikallista työnantajayritystä. Etsikää tietoa montako henkilöä niissä yhteensä työskentelee ja laskekaa sitten kaikki henkilöt yhteen. Kuinka suuri prosentuaalinen osuus tämä on koko paikkakunnan väestöstä?

Mitä tapahtuisi, jos näitä yrityksiä ja työntekijöitä ei olisi paikkakunnallanne? Pohtikaa miten se vaikuttaisi koko kaupungin/kunnan elinvoimaan ja sen palveluihin? (mm. suoraan kunnallisveroina kerättyyn määrään, yritysten yhteisövero ja näiden kautta kaupungin/kunnan palveluihin ja välillisesti muihin yrityksiin ja niiden työntekijöihin, kun alueen ihmisten määrä ja ostovoima vähenisi?)

Entäpä, jos paikkakunnalle tulisi samanlainen määrä uusia yrityksiä ja työntekijöitä?

Hyvät ominaisuudet

Jaa osallistujat neljän oppilaan ryhmiin. Jaa jokaiselle ryhmälle yksi paperi, jonka keskelle piirretään neliö siten, että laidoille jää hyvin tilaa. Ryhmän tehtävänä on miettiä ensin yhdessä kolme positiivista ominaisuutta, jotka ryhmän jäsenillä on. Ominaisuudet kirjoitetaan paperin keskelle.

Sen jälkeen ryhmäläisten tulee miettiä vuorotellen jokaisesta ryhmän jäsenestä kolme selkeää hyvää ominaisuutta, joita muilla ryhmän jäsenillä ei ole. Kaikki voivat osallistua keskusteluun, myös hän, josta keskustellaan. Ominaisuudet kirjoitetaan neliön sivuille. Käyttäkää tähän aikaa noin 5–10 minuuttia. Voit muistuttaa osallistujille, että tarkoituksena on etsiä rakentavia, hyviä ominaisuuksia. Myönteinen palaute auttaa eteenpäin ja rakentaa ryhmähenkeä. Sitten jokainen pienryhmä kerrallaan esittelee toisille ryhmän jäsenten yhteiset hyvät ominaisuudet.

Toinen aste

Toisen asteen tehtävissä voi tuoda jo ulkoisen yrittäjyyden analysointia osaksi tehtäviä. Käytännön tehtävät ja erilaiset yrittäjyysohjelmat ja –opinnot tulevat mukaan. Oppilaitosten omien toimintamallien lisäksi voidaan hyödyntää esimerkiksi Nuorten yrittäjyys ja talous ry:n Vuosi yrittäjänä -ohjelmaa.

Lukion opetussuunnitelmasta ja ammatillisen koulutuksen tutkinnon osien sisällöistä nousevat yrittäjyyskasvatukselliset tavoitteet tukevat Lapin yrittäjyyskasvatusstrategian tavoitteita.

Lukiokoulutus

Lukioiden opetussuunnitelmissa yhteydet ympäröivään maailmaan, etenkin korkeakoulu-, kansainvälisyys- sekä työelämä- ja yrittäjyysyhteistyö, painottuvat entistä enemmän. Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakointiin.

Lukion opetussuunnitelman mukaisesti opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkolouottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja.

Lukion kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaistalouteen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Kaikki nämä näkökulmat ovat mukana myös yrittäjyyskasvatuksen tavoitteissa.

Ammatillinen koulutus

Opetushallituksen laatiman Elinikäisen oppimisen avaintaidot ammatillisessa koulutuksessa – oppaan mukaan yrittäjyysosaamisella tarkoitetaan kykyä tarttua mahdollisuuksiin ja ideoihin. Keskeistä on luovuuden, kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisun, aloitteellisuuden ja yhteistyön hyödyntäminen taloudellisen, sosiaalisen tai kulttuurisen arvon tuottamiseksi. Tavoitteena on, että ammatillisen tutkinnon suorittanut opiskelija osaa

- toimia aloitteellisesti, suunnitelmallisesti ja vastuuta ottaen
- ideoida ja toimia uutta luovasti ja tehdä toimintaan ja resursseihin liittyviä ratkaisuja kestävä kehityksen huomioiden
- toimia sekä itsenäisesti että erilaisissa verkostoissa motivoivalla ja muita arvostavalla tavalla
- neuvotella ja toimia tuloksellisesti taloudelliset lainalaisuudet huomioiden ja riskeihin varautuen.

Myös nämä osaamisen tavoitteet ovat yhteneväisiä yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden kanssa. Kaikissa ammatillisissa perustutkinnoissa on sisäänrakennettuna pakollinen, yhteinen tutkinnon osa nimeltään Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta. Tämän tutkinnon osan tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa, toimii asiakaslähtöisesti ja taloudellisesti sekä ymmärtää oman toimintansa merkityksen osana työyhteisöä. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus valita yrittäjyysopintoja osaksi ammatillisia valinnaisia. Esimerkiksi Yritystoiminnan suunnittelu -tutkinnon osan tavoitteiden mukaisesti opiskelija osaa arvioida omia vahvuuksia ja osaamistaan, etsiä ja ideoida liiketoimintamahdollisuuksia, kehittää liikeidean ja laatia sille liiketoimintasuunnitelman, verkostoitua sidosryhmien kanssa sekä laatia yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat.

Esimerkki yrittäjyyskasvatuksen vuosikellosta

Seuraavalla sivulla on vuosikellopohja, jonka voi tulostaa, ja jota voi käyttää yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Esimerkkivuosikellossa on kaksi teemaa keväälle ja kaksi teemaa syksyille. Teemat muodostuvat Lapin yrittäjyyskasvatusstrategian tavoitteista

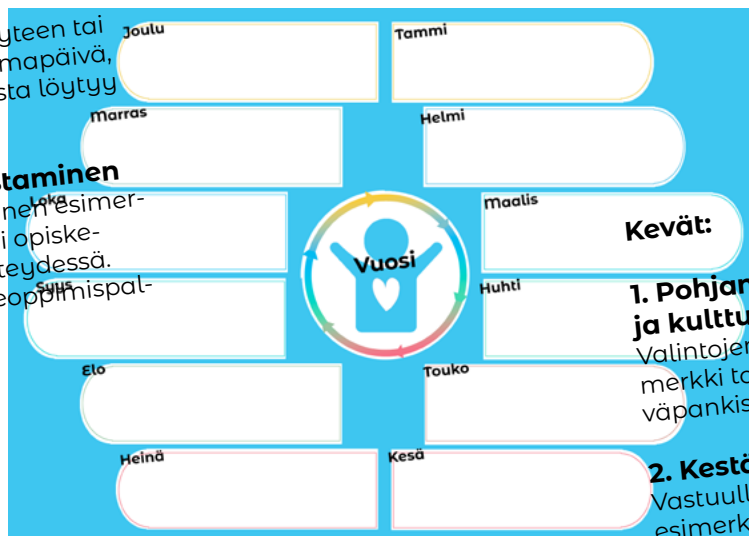
Syksy:

3. Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Yrittäjän päivän (5.9.) yhteyteen tai läheisyyteen sijoittuva teemapäivä, esimerkkejä toteutustavoista löytyy tehtäväpankista

4. Vahvuuksien tunnistaminen

VAHTO korttien käyttäminen esimerkiksi opinto-ohjauksen tai opiskelu- ja urasuunnittelun yhteydessä. Vahvuuskortit | VAHTO (eoppimispalvelut.fi)

Kevät:

1. Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Valintojen merkitys -tehtävä, esimerkki toteutustavasta löytyy tehtäväpankista

2. Kestävä yrittäjyys

Vastuullisuus trendinä -tehtävä, esimerkki toteutustavasta löytyy tehtäväpankista

Joulu

Blank rounded rectangular box for the month of December.

Tammi

Blank rounded rectangular box for the month of January.

Marras

Blank rounded rectangular box for the month of February.

Helmi

Blank rounded rectangular box for the month of March.

Loka

Blank rounded rectangular box for the month of April.

maalis

Blank rounded rectangular box for the month of May.

Syys

Blank rounded rectangular box for the month of June.

Huhti

Blank rounded rectangular box for the month of July.

Elo

Blank rounded rectangular box for the month of August.

Touko

Blank rounded rectangular box for the month of September.

Heinä

Blank rounded rectangular box for the month of October.

Kesä

Blank rounded rectangular box for the month of November.

Yritykset tutuksi

Tulosta / hanki paikkakunnan karttoja. Piirrä harpilla oppilaitoksen ympärille sovitulla säteellä ympyrä. Montako yritystä ympyrän sisältä löytyy? Millaisia tuotteita ja palveluja nämä yritykset myyvät? Apuna voi käyttää karttasovelluksia, Googlea ym.

Etätöiden mahdollisuudet

Millaista yrittäjyyttä voisit toteuttaa kotona työskennellen? Keksi kolme ideaa ja esitele ne parillesi. Mikä ideoista on mielestänne paras?

Yritysvierailu tai vierailija

Ennen vierailun tai vierailijan järjestämistä voidaan käydä etukäteiskeskustelua kiinnostavista yrityksistä ja yrittäjistä. Opettajan johdolla voidaan tehdä listaa eri toimialojen yrityksistä ja valita listoilta kiinnostavimmat vierailukohteet. Tämän jälkeen vierailupyyntö voidaan kirjoittaa esimerkiksi ryhmän yhteisenä viestinä ja harjoitellaan samalla virallista viestintää.

Korkea-aste: ammattikorkeakoulu ja yliopisto

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen yrittäjyyslinjaukset 2017 ohjaavat myös korkeakouluja yrittäjyyden edistämässä ja yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteiden suunnittelussa. Näiden linjausten mukaan korkeakouluilla on mm. valmiudet ja toimintamallit, joiden avulla tuetaan ja ohjataan yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita. Myös muualla hankittu yrittäjyysosaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan. Korkeakoulussa kannustetaan opiskelijat tutkimuslähtöisten innovaatioiden ja startup -toiminnan pariin. Oppimisympäristöjen osalta kokeilukulttuuria vahvistetaan sekä yksilöiden että organisaatioiden tasolla ja mm. yhteisopettajuus ja oppiaineiden ylittävää yhteistyötä tehdään. Monipuolisia oppimisympäristöjä käytetään kehittämisen tukena ja digitaalisuutta ja pelillisyyttä hyödynnetään. Oppijoille tarjotaan yrittäjyyskokemuksia.

Velvoite yrittäjyyden edistämiseen tulee myös ammattikorkeakoululaista (932/2014, 6§), jossa säädetään, että ammattikorkeakoulun tulee tehdä yhteistyöstä elinkeinoelämän ja muun työelämän kanssa omalla alueellaan.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNI-FI ry ja Suomen Yrittäjät ry ovat koonneet yhteen suosituksia, joilla ammattikorkeakoulut ja yliopistot voivat edistää yrittäjyyttä. Nämä suositukset kohdistuvat yrittäjäasenteeseen ja -valmiuksiin, uuteen yrittäjyyteen ja uudistuvaan yrittäjyyteen.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry on antanut suosituksen ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetenseista ja niiden soveltamisesta vuonna 2022. Näitä ovat oppimaan oppiminen, työelämässä toimiminen, eettisyys, kestävä kehitys, kansainvälisyys ja monimuotoisuus sekä ennakoiva kehittäminen. Lapin yrittäjyyskasvatusstrategia rakentuu vastaavien kompetenssit ovat keskeisessä roolissa.

Lapin korkeakoulukonsernin strategiassa korostuu edelläkävijyys ja arktinen vastuullinen toimijuus. Strategiset valinnat "Globaali arktinen vastuu, kestävä matkailu sekä tulevaisuuden palvelut ja etäisyyksien hallinta" ilmentävät mahdollisuuksien tutkimista ja rakentamista erityisesti alueen toimintaympäristön tuntemukseen perustuen. Yhteistyössä korostuu moninäkökulmaisuus ja monitieteisyys sekä monipuoliset verkostot. Lapin korkeakoulujen tehtävänä on luoda uutta tietoa ja osaamista arktisen alueen hyvinvoinnille ja toimintaedellytyksille ja vahvistaa toimijoiden ja yhteisöjen vastuullisuutta.

Yhteiset LUC yrittäjyysopinnot Lapin yliopistossa ja Lapin ammattikorkeakoulussa

Yrittäjyyden perusopintoja voi opiskella 25 op sekä yrittäjyyden aineopintoja 35 op eli yhteensä 60 op. Yrittäjyysopintojen perustehtävänä on yrittäjyyden edistäminen.

Näissä yhdistyvät liiketoimintaosaaminen, yrittäjämäinen ajattelu- ja toimintatapa sekä omien vahvuuksien tunnustaminen, tunnistaminen ja hyödyntäminen. Opinnoissa yrittäjyys otetaan tarkasteluun niin henkilökohtaisesta, taloudellisesta kuin yhteiskunnallisestakin näkökulmasta. Yhteiset LUC Yrittäjyysopinnot tarjotaan avoimen yliopiston tarjontana. <https://www.ulapland.fi/FI/Yksikot/Avoim-yliopisto/Opintotarjonta-syysy-2022-ja-kevat-2023>

Yrittäjyyden perusopinnoista opintojaksoa Yrittäjyyden mahdollisuudet on tarjottu pilottina ns. kurkkausopintoina Sallan lukion opiskelijoille ja ko. Opintojaksolla on valmius olla tarjolla ja avattuna koko Lapin alueella toisen asteen opiskelijoille.

Yhteiset yrittäjyyden edistämisen toimintatavat ja työkalut

Lapin korkeakouluyhteisö toimii ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla jatkuvassa vuorovaikutuksessa sidosryhmien ja kumppaneiden kanssa. Se tarjoaa opiskelijoille innostavan opiskelu ympäristön, jossa digitaaliset ratkaisut, työ- ja elinkeinon elämän yhteydet sekä osallisuus koulutus- ja tutkimusverkostoihin ovat olennainen osa opintoja luoden pohjaa myös uusien toimintamallien ja liikeideoiden kehittelylle. Yhteistyö muiden oppilaitosten sekä alan toimijoiden kanssa tarjoaa useita mahdollisuuksia yrittäjyyden edistämiseen. Esimerkkinä voidaan mainita mm. Vuosi yrittäjänä oppimishjelma korkeakouluopiskelijoille (www.nuortennyt.fi).

Vahvuuksien tunnistamisessa käytetään yhteistyössä kehitettyä vahvuusperustaista ohjausta www.vahtoohjaus.fi. Digitaalisessa ympäristössä toimimiseen on kehitetty Digibagi työkalupaketti www.digibagi.fi. Yrittäjyyttä tukevia tapahtumia ovat mm. Mät-sis -rekrymessut ja Arctic Design Week. Lapin korkeakoulukonsernin startup-palvelu tukee henkilökuntaa ja opiskelijoita yritystoimintaan liittyvissä asioissa.

Yrittäjäksi Lappiin hankkeessa on tuotettu kaikkien käyttöön maksuttomat MOOC -opinnot (5x1op moduulit), joiden suorituksista saa sertifikaatin. Moduulit tarjoavat työkaluja yritystoiminnan suunnittelemiseen ja toteuttamiseen talouden, myynnin ja markkinoinnin näkökulmasta. Opinnoissa pääsee tutustumaan elinkeinon elämän mahdollisuuksiin ja haasteisiin Lapissa toimivien yrittäjien konkreettisten case-esimerkkien avulla.

LUC YRITTÄJYYSOPINNOT

Perusopinnot 25 op:

- Yrittäjyyden mahdollisuudet 5 op
- Ideasta markkinoille 5 op
- Digitaalisuuden mahdollisuudet liiketoiminnassa 5 op
- Aloittavan yrityksen taloushallinto 5 op
- Yrityksen perustaminen ja toiminnan kehittäminen 5 op

Aineopinnot 35 op:

- Yrityksen strategiavaihtoehdot ja tiekartta 5 op
- Yrityksen osa-alueet ja niiden yhteensopivuus 5 op
- Erityiskysymyksiä 5-10 op
- Yrittäjyyden oikeudellisia kysymyksiä 5 op
- Projektiopinnot 5 op
- Oman yrittäjyyden ja yritystoiminnan kehittämistehtävä 5-10op

YRITTÄJÄKSI LAPPiin MOOC

<https://yrittajaksilappiin.fi/>

- Moduuli 1: Minustako yrittäjä Lappiin?
- Moduuli 2: Ideasta liikeideaksi
- Moduuli 3: Tuotteesta markkinoille
- Moduuli 4: Raha ratkaisee
- Moduuli 5: Pidemmällä bisneksessä

Yrittäjyys Lapin ammattikorkeakoulussa

Lapin ammattikorkeakoulussa yrittäjyys ymmärretään laajasti niin itse yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen opintojaksoina ja opetuksena kuin myös oppimisympäristöjen ja käytettävien menetelmien osalta. Työelämälähtöisyys, yritysten toimeksiannot opintojaksoilla, projektit, ongelmaperustainen oppiminen, ryhmä- ja tiimityöskentely, simulaatiot, työharjoittelut, yritys- ja yrittäjävierailut, alumnit, yhteisopettajuus sekä erilaisten tapahtumien järjestäminen ovat keskeinen osa päivittäistä toimintaa. Opiskelija nähdään aktiivisena ja vastuullisena oppijana. Useaan koulutusohjelmaan sisältyy yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen opintojaksoja tai sisältöjä.

Tradenomikoulutuksessa ensimmäisenä vuotena opiskellaan Napalaakson liiketoimintasimulaatiopelissä. Opiskelijat toimivat oppiyrityksissä ja käyvät läpi liiketoiminnan suunnitteluprosessin yrityksen perustamisesta ja käytännön pyörittämisestä toiminnan päättämiseen saakka. Oppiminen tapahtuu tekemisen kautta.

International business koulutusohjelmaan sisältyy myös liiketoimintasimulaatiopeli (Arctic Valley), jota pelataan yhdessä suomenkielisten liiketalouden opiskelijoiden kanssa. Tämä mahdollistaa kulttuurien oppimisen ja tuo kotikansainvälistymismahdollisuuden suomalaisille opiskelijoille.

Niin liiketalouden tutkinnossa kuin International business tutkinnossa opiskellaan lisäksi myös yrittäjyyttä ja innovaatioita sekä muita liiketoimintaosaamisen opintoja. Näitä voidaan suorittaa myös avoimen yliopiston kautta. Käytössä on yrittäjänä hankitun liiketoimintaosaamisen tunnistaminen YHOT itsearviointilomake.

Yrittäjyys Lapin yliopistossa

Lapin yliopiston laatutavoitteiden mukaan opetussuunnitelmissa ja koulutuksen toteuttamisessa huomioidaan työelämäyhteydet ja tulevaisuuden osaamistarpeet sekä opettajat integroivat opiskelijoita tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Koulutuksen toteutuksessa käytetään monimuotoisia opetusmenetelmiä ja opetusjärjestelyitä, ja koulutus tuottaa kansainvälistä osaamista. Käytännössä työelämäyhteistyötä vahvistetaan monin tavoin, kuten alumnitoiminnan kautta. Vastikään on myös uudistettu yhteistyö ja palvelut sivusto <https://www.ulapland.fi/FI/Yhteistyö-ja-palvelut/Kasvua-ja-tukea-yrityksille-ja-yhteisöille>

Lapin yliopiston strategia ohjaa monitieteisen yhteistyön ja yhteiskehittämisen pedagogisiin ratkaisuihin.

Muita yrittäjyyden tukemisen toimenpiteitä ovat mm. selvitys toimeksianto ja yritysten kanssa yhteistyöstä tehtävistä pro gradu tutkielmista sekä LYHTY-hanke, jossa on rakennettu toimeksiantograduihin yhteistyömallia. Vuodesta 2020 lähtien on tehty yhteistyötä Suomen Ulkomaankaupan Edistämisrahaston kanssa ja palkittu aiheeseen liittyviä pro gradu -tutkielmia.

Yrittäjyys on vahvasti läsnä etenkin taiteiden tiedekunnassa, samoin kuin yhteiskuntatieteissä erityisesti matkailuntutkimuksessa. Myös kasvatustieteiden ja oikeustieteiden osaaminen linkittyy yrittäjyyteen muun muassa yrittäjyyskasvatuksen tai yrittäjyyteen kohdistuvana oikeustieteellisenä osaamisena. Opintojaksoilla tuodaan esiin erilaisia tutkimuksia ja hankkeita, joissa alalta valmistuvat työskentelevät. Samoin eri koulutuksissa tuodaan läpileikkaavasti esiin erilaisia työmahdollisuuksia.

Esimerkki grittäjyyskasvatuksen vuosikellosta

Seuraavalla sivulla on vuosikellopohja, jonka voi tulostaa, ja jota voi käyttää grittäjyyskasvatuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Esimerkkivuosiokellossa on neljä teemaa, jotka muodostuvat Lapin grittäjyyskasvatusstrategian tavoitteista

1. Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Liiketoimintamahdollisuudet Lapissa (esimerkki toteutustavasta löytyy tehtäväpankista)

2. Kestävä grittäjyys

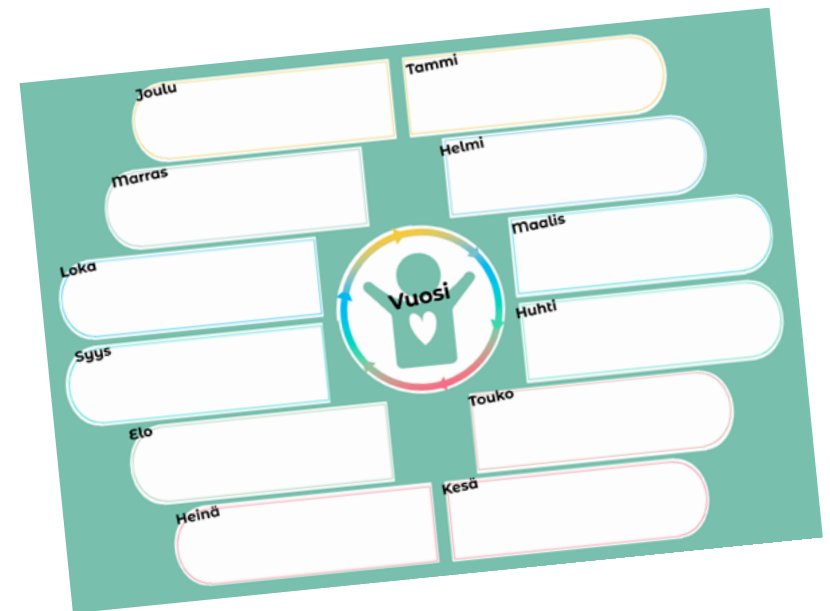
Yhteiskuntavastuu

3. Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Diili - kehittämis- ja innovaatiokokeilu

4. Vahvuuksien tunnistaminen

Vahvuudet ja niiden tunnistaminen (Vahto -vahvuuskortti tehtävä)

Joulu

Blank space for notes for the month of December.

Tammi

Blank space for notes for the month of January.

Marras

Blank space for notes for the month of November.

Helmi

Blank space for notes for the month of February.

Loka

Blank space for notes for the month of October.

maalis

Blank space for notes for the month of March.

Syys

Blank space for notes for the month of September.

Huhti

Blank space for notes for the month of April.

Elo

Blank space for notes for the month of June.

Touko

Blank space for notes for the month of July.

Heinä

Blank space for notes for the month of August.

Kesä

Blank space for notes for the month of May.

Lappi liiketoimintaympäristönä

Tutustukaa ensin Lappiin liiketoimintaympäristönä:

Lappilainen liiketoimintaympäristö osoittaa vahvuutensa | Business Lapland

Tämän jälkeen jakautukaa noin 5 hengen ryhmiin ja tehkää SWOT-analyysi Lapin tämän hetkisistä vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja riskitekijöistä. Verratkaa lopputuloksia lopuksi Lapin luotsin tekemään SWOT-analyysiin <https://lapinluotsi.fi/lapin-tulevaisuusia-lyhyt-aikavali/swot/>

Yhteiskunnallinen yrittäjyys ja tulevaisuustrendit

Listatkaa yhteiskunnallisia ongelmia ja tulevaisuuden tarpeita hyödyntäen Sitran Megatrendikortteja <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendikortit-2023/>. Pohtikaa näihin ongelmiin mahdollisia ratkaisuja. Kehitelkää pienryhmissä ratkaisuisia alustavia liikeideoita. Järjestäkää pienimuotoinen liikeideakilpailu.

Jatkotehtävä: Kuvaa idea käyttäen The Responsible Business Model Canvasia <https://sites.fsa.ulaval.ca/www4/document/recherche/cle-esprit-entreprendre-entrepreneuriat/responsible-business-model-edit.pdf>

Yrittäjyys-aiheinen teemapäivä tai tilaisuus

Kutsutaan paikalle yrittäjiä tai yrittäjäjärjestön edustajia. Vaihtoehtoisesti voidaan käydä yritysvierailulla taikka tehdä toimeksiantoja yrityksille. Vierailuja voidaan toteuttaa myös virtuaalisesti taikka järjestää esim. webinaareja teeman ympärille. Yrittäjätarinoita voi kuunnella myös seuraavasta lähteestä <https://www.minunpolkuni.fi/tyokalut/> ja Yrittäjäksi Lappiin Yrittäjät Playlistiltä:

https://www.youtube.com/watch?v=Ma4o18vxfw&list=PLZ-SE2I1e8gQci-jlweKJX0z_sqZWeZCez

"Testien mukaan pienellä koulutuksella, rohkaisulla, tuella ja sparrauksella minusta voisi tulla erittäin menestyvä yrittäjä."

"I like the simulator kind of practices, where you get to experience actually what entrepreneurship is like."
- Napalaakso-yrityspelistä

"Oppi paremmin itse tekemällä ja omista virheistä enemmän kuin perinteisistä luennoista."
- Napalaakso-yrityspelistä

"Opin sen, että testien mukaan minusta voisikin tulla ihan hyvä yrittäjä :)"

"Paljon asiaa, jota oppii VAIN tekemällä ja niin me teimmekin."
- Napalaakso-yrityspelistä

"Yrittäjätarinat olivat todella mielenkiintoisia"

Yrittäjyyskasvatus Lapin vapaassa sivistystyössä

Vapaan sivistystyön opiskelijat ovat kaikenikäisiä, vauvasta vaariin ja opiskeltavia aineita on niin käden taidoissa, kuvataideaineissa, musiikissa, teatterissa, kielissä, ruoanlaitossa tai esimerkiksi yhteiskuntatieteissä, jossa voi opiskella esimerkiksi osana avoimia yliopisto-opintoja. Kurssi- ja ainetarjonta on hyvin laajaa ja erilaista riippuen kunnan/seutukunnan tarpeista, opettajakunnasta ja esimerkiksi yhteistyöstä vapaan sivistystoimen toisten toimijoiden kesken.

Vapaata sivistystyötä tehdään seuraavissa oppilaitoksissa: kansalais- ja työväenopistoissa, kansanopistoissa, sivistysliittojen opintokeskuksissa, kesäyliopistoissa ja liikunnan koulutuskeskuksissa.

Lapin yrittäjyyskasvatusstrategiassa vapaan sivistystyön teemassa voi löytää neljän eri tason näkökulmat, jotka tulee toimia strategisesti yhteistyössä:

1. Valtakunnan taso = Vapaa Sivistystyö ry ja sen valtakunnalliset yrka-strategiset ohjeet
2. Aluetaso = opistopiiri ja erityisesti sen yrka-strategiset ohjeet
3. Kuntataso = opistot ja niiden yrka-strategiat
4. Opettajataso ja käytännön yrka-strategian toteutus opetuksessa

Lisäksi tulee ottaa huomioon muun muassa Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeet, vapaan sivistystyön lakien muutokset sekä Opetushallituksen linjaukset.

Tässä Lapin yrittäjyyskasvatusstrategiassa kehittämis- ja toimenpide-ehdotukset koskevat alue- ja kuntatasoja sekä opettajia. Tavoitteena on vahvistaa opistopiirin, opistojen ja opettajien valmiuksia ja osaamista yrittäjyyskasvatukseen osana Lapin vapaan sivistystyön kasvatustehtäviä.

Myös vapaassa sivistystyössä tulee huomioida se, että työ ja työelämä ovat muuttuneet pirstoutuneemmiksi. Tämä ei tarkoita sitä, että kaikkien tulee muuttua yrittäjiksi, vaan jokaisen toiminta muuttuu yrittäjämäiseksi: tavoitehakuiseksi, eteenpäinpyrkiväksi, luovaksi ja oman osaamisen tunnistamiseen jatkuvan oppimisen periaatteella ja oman itsensä ”brändäystä”.

Vapaan sivistystyön opettajista osa toimii yrittäjinä ja yrittäjämäisesti, jolloin tulee pohtia miten he opettavat/kasvattavat ja opetuksessaan kertovat mitä ja miten tekevät yrittäjämäisesti tai yrittäjinä. Eri vapaan sivistystyön tasoilla tulee pohtia miten kirjoitetaan auki ja sanoitetaan yrittäjyys/yrittäjyyskasvatus ja se, että se on jo olemassa olevaa -> miten hoksautat itselle, opettajalle, opiskelijalle tämän!

On tärkeää, että tästä olisi muistutus/kuvaus niin opistopiirissä strategiassa/toimintasuunnitelmassa kulloisellekin vuodelle, kurssikuvauksissa opiston opsissa kuvauksena ja opettajan ohjeina, jolloin mahdollistetaan hoksautus ja käytännön toimintaan ja opetukseen liittyminen.

Vapaata sivistystyön opetuksessa pitää muistaa myös osaamisperusteisuus. Osalla Lapin opistoilla on jo, ja usealle enenevässä määrin tarjolla opintopistekursseja, jolloin opiskelija saa pyydettyä suoritusmerkinnän opintopisteineen vietäväksi valtakunnalliseen KOSKi-järjestelmään. Kaikki kurssit on oltava kuvattuina osaamisperusteisesti jo mahdollisimman pian, sillä tämä lisää yrittäjämäisyyttä opinnoissa. Näin opiskelija saa kursilla kertyneen osaamisen paremmin näkyviin itselleen ja muille ja hyödyntää opintojasi esimerkiksi työelämässä ja muissa opinnoissa. Opintopistekurssit on kuvattava osaamisperusteisesti, jolloin tämä tarkoittaa, että kurssille on tehty osaamistavoitteet ja arviointikriteerit. Osaamistavoitteet kertovat, mitä osaamista opiskelijalla odotetaan olevan kurssin päätyttyä, ja arviointikriteerit kuvaavat sitä, miten hänen tulee osata itse arvioida.

Joillakin opistoilla on jo koulutustarjonnassaan ja osalle suunnitelmassa yrityssuunnittelun perusteet ja yrittäjyyskasvatuksen perus- ja aineopinnot -kurssieja osana esimerkiksi avoimen yliopistojen opintoja. Näitä on hyvä sisällyttää kaikkiin Lapin opistopiirin opistoihin.

Vuosikello vapaassa sivistystyössä

On tärkeää, että yrittäjyyskasvatuksen teemat huomioidaan eri tasoilla ja näin muistutetaan vuosittain yrittäjyyskasvatuksesta osana kasvatusta ja opetusta myös Lapin vapaassa sivistystyössä. On tärkeää niin strategisesti, kuin laadullisesti joka vuosi kerätä kommentit, kokemukset ja kehittämisideat opettajilta ja muokata näistä niin alueellis-, opisto- kuin opettajatason vuositteiset yrittäjyyskasvatusstrategiat.

Aluetaso/opistopiiri:

Keväisin alkuvuosittain toteutettava laadullinen ja sisällöllinen arviointi yrittäjyyden ja Lapin yrittäjyyskasvatusstrategian teemojen näkyemisestä opistojen toiminta- ja opetussuunnitelmissa. Keväisin palautteen kerääminen ja uusien painopisteiden ja ohjeiden työstäminen yhdessä opistojen ja opettajien kanssa.

Keväisin vuosittain ennen opistojen opetussuunnitelmien työstämistä opistopiiri muistuttaa yrittäjyydestä ja yrittämiskasvatuksesta opistoja ja opettajia. Tällä varmistetaan vuosittain opistojen opetussuunnitelmien sisältö myös yrittäjyyskasvatuksen Lapin strategian teemojen osalta.

Kuntataso/opistot:

Keväisin huomioidaan, osallistutaan ja muistetaan yhdessä opistopiirin ja opettajien kanssa yrittäjyyskasvatus osana tulevan opistovuoden opetussuunnitelmia.

Keväisin ja myös syksyisin opettajia rekrytoitaessa muistutetaan heitä yrittäjyyskasvatuksesta ja -strategiasta osana opetusta ja kursseja. Rekrytoinnin yhteydessä on hyvä muistaa ajatusmaailman avartaminen opettajille, että kaikki mitä tekee on "tuote" jo sinällään ja on yrittäjyyden perusta, muun muassa opettajaksi pyrkiminen on yrittäjyyttä! Jos luot - teet - olet. Luovuudesta tuotteeksi, jota voi halutessaan myydä.

On hyvä muistuttaa opettajia, että tätä ei tarvitse tai pidä kirjoittaa suoraan opsiin, vaan opetuksen ja kurssina sisäisiin piilo-opetussuunnitelmiin, jotka opettaja itse suunnittelee ja tekee. Opiston hallinnon hoksautus rekryvaiheessa onkin siis kertoa, että mitä opettaja jo osaa, on "tuote": tieto, taito, tuote jne. ja hoksautus siitä, miten hän sen jakaa opiskelijoille? Tuntiopettajuus = yrittäjyys! Oppimisperustaisuus = yrittäjämäisyys!

Opettajataso:

Alkusyksystä, kun opettaja on saanut opettajasopimuksen kurssiin sekä opetussuunnitelman sisällöt haltuunsa, opetetaan ja kurssiaan suunnitellessa opettajan tulee itsereflektoida osaamistaan, tietojaan ja taitojaan. Näistä muodostuu "tuote", joka käytännössä on hänen pitämänsä kurssin sisältö. Opettajan kurssiaan suunnitellessaan ottaa huomioon, miten hän sen jakaa opiskelijoille. Opettajan esimerkin ja osaamisen kautta löytyy mahdollisesti kurssin osallistujan yrittäjyys. Kun kurssilainen kuulee/näkee/kokee opetuksessa opettajan kokemuksen ja esimerkin, on hän herkempi ottamaan vastaan yrittäjyysajat-
telua.

Opettajan tulee oman kurssin opetus-/toteutussuunnitelmaa tehdessään pohtia opetustaan sitä lähtökohdasta, että kun hän tuo esille, mitä ja miten hän opettaa, hän samalla mahdollistaa opiskelemaan tulevan henkilön suuntaa kasvatukseen, ohjauksen ja mentori-työskentelyn kautta, jossa vahvasti tulee esille kokemusasiantuntijuus. Yrittäjyyskasvatuksen ja yrittäjämäisen ajattelun pohja luodaan kurssin alusta asti, jossa opiskelijan "valaistuminen" yrittäjyyteen tapahtuu kurssin/kurssien edetessä myöhemmin hitaasti kehittyen. Kuunnellen kurssin osallistujaa, tämän osaamista ja "tuotetaan", jota opettaja voi mentorina esimerkiksi kehittää tai viedä myyntiin ja näin tukea osallistuja yrittäjyyttä.

Opetusta ja kurssiaan suunnitellessaan opettajan tulee huomioida Lapin yrittäjyyskasvatuksen neljä teemaa ja lisätä niitä opetukseen omalla tavallaan tarvelähtöisesti, myös keveämmin. Kurssilaisia on muistutettava muun muassa, että he toimivat pohjoisessa Suomessa ja tämän on hyvä näkyä. Lisäksi opettajien tulee tukea asennemuutosta siitä, että jos on taiteilija, on yrittäjä tai jos on kädentaitaja, on yrittäjä tai, että bändi on firma! Taiteellisuus ei häviä kaupallisuuden myötä ja jos sävellät, tuotat! Tämän hoksauttaminen osana opetusta on siis tärkeä huomioida! Tämä tukee myös muuttuvien työurien kehittämistä.

Oppimisperustaisuus = yrittäjämäisyys!

Työkaluja vapaaseen sivistystyöhön

Opiskeltavat kurssit ja aineet on vapaassa sivistystyössä yleensä jaoteltu sillä tavoin, että syksyllä on aloittavat kurssit ja keväällä syksystä jatkavat "jatko-/kakkoskurssit". Näin ollen että syksyllä opetussisältöihin tulee 2 tavoitetta ja keväälle 2 tavoitetta Lapin yrka-strategiasta.

Keväällä ja alkukesästä vuosittain:

Opettajia rekrytoitaessa opistot muistuttavat opettajia yrka-teemoista ja mahdollisista omista painotuksistaan. Kun opettajia valitaan aineisiin, jotka ovat ainerajat ylittäviä, esimerkiksi teatteri, musiikki, kädentaidot jne., jotka valmistavat seuraavan kevään esityksiä, konsertteja jne., ohjeistetaan opettajia yhteissuunnitteluun ja yhteisopettajuuteen esimerkiksi, jotta vaikkapa konsertit onnistuvat myymään lippuja. Tämä yhteisopettajuus tai -suunnittelu vahvistaa yrka-ajateltua niin opettajien kuin osallistujien kesken, kun on päämääränä myydä lippuja esityksiin muun muassa.

"Teatteri-kurssin – metaforatavoite: yrittäjyys / yritys, eli tavoitteellisuus -> parempaan yhteistyöhön ja tulokseen (voi olla myös taiteellisesti korkeatasoinen tulos) tavoitteleminen on jo yrittäjyyttä. Ja kun esitys vedetään toisen kerran / tehdään toisen kerran -> jokainen osallistuja tekee esityksen eteen työtä ja perustelee -> myyntityö ja lipputulot".

"Lasten esitys -> ponnisteluja monenlaista -> kun kaikki kasassa, joku tekee mainoksen -> yrittäjyysshanke -> vanhemmat koetetaan saada ostamaan liput".

Syksyn opetussuunnitelmaan:

Syksyn opetussisältötavoitteena on ensin teema 4. Omien vahvuuksien tunnistamisen vie kohti alueellisesti ja kulttuurisesti, ekologisesti vahvaa lappilaista yrittäjyyttä.

Opettaja kurssia aloittaessaan käy mahdollisesti henkilökohtaiset keskustelut osallistujien kanssa. Kuuntelee ja laittaa ylös heidän osaamistaan ja kiinnostuksiaan sekä toiveitaan 15 minuutin ajan. Jos opettaja huomaa jotakin erityistä, rohkaisee hän opiskelijaa ja tukee tätä esimerkiksi yrittäjyyskasvatusteemoilla. Opettaja voi antaa opiskelijoille pohdittavaksi post-it-lapuille tai tyhjälle paperille "Mitä asioita osaat, mistä olet tietosi/osaamisesi saanut ja missä haluat kehittyä".

Opettaja kertoo kuinka tunnisti/tunnistaa omaa osaamistaan ja miten hän toteuttaa sitä opettajana/yrittäjänä. Vahvuuskortit käyttöön!

Syksyn opetussisältötavoitteena on toisena strategian teema 1. Lappilainen yrittäjyys kumpuaa omasta kotiseudusta, ympäristöstä ja kulttuurista.

Opetuksessa tulee painotus alueelliseen tuntemukseen ja vahvaan kulttuurin yhdistettynä luonnollisen kansainvälisyyteen ja kulttuurien välisyyteen. Näihin teemallinen tehtävä ja/tai keskustelu osana opetusta / suoritusta "Pohdi omaa osaamistasi ja kurssitavoitettasi kurssilla pohjoisesta näkökulmasta, miten se linkittyy pohjoiseen ja kotiseutuusi"

Opettaja antaa esimerkkejä omasta osaamisestaan ja tuotteistaan, jotka ovat kotiseutu-, ympäristö- ja kulttuuritietoisia.

Kevään opetussuunnitelmaan:

Kevään ensimmäisenä tavoitteena ovat tavoite 2. Lapissa kehitetään kestävästä yrittäjyyttä.

Opetuksessa tulee esille mistä raaka-aineista tuotteet tehdään. Nämä voivat olla esimerkiksi kädentaitajaopettajan luonnolliset paikalliset materiaalit. Tässä otettava myös kausituotteet huomioon: mistä ja mitä materiaalia saa milloinkin luonnosta kestävästi?

Opetuksessa tulee esille miten jaksaminen (hyvinvointi) tulee pitää mielessä kun tekee ja myy tuotteita ja että saa niistä tuloa (taloudellinen kestävyys).

Kevään toinen strateginen tavoite on teema 3. Yhteistyöllä ja digitaalisilla ratkaisulla luodaan mahdollisuuksia pitkien etäisyyksien Lapissa

Opetuksessa tulee esille verkostomainen työskentely (kurssin osallistujat ovat jo verkosto) ja yhteistyö sekä tästä kumpuava ”yrittäjyydyhteistyö”. Opettaja muistuttaa tästä. Jos kurssi tekee yhteistyötä esimerkiksi toisen aineen kanssa, esimerkiksi teatteri tai tanssi (valot, lavasteet, myynti, orkesteri), niin tämä verkosto voi toimia vaikkapa osuuskuntaperiaatteella.

Osana kurssia on digi-opettajan vierailu, jossa esitellään erilaisia myyntikanavia, sosiaalisen median käyttöä myyntiä varten ja kunnan sähköisiä kanavia markkinointimielessä. Järjestetään tarvittaessa kurssi digiohjelmien käyttöä varten osana kurssia. Tässä täytyy tehdä yhteistyötä digitaitojen opettajan kanssa ja tämä voi olla suunniteltuna jo edellisen vuoden keväänä osana opettajayhteistyötä ja opetussuunnitelmaa. Lappilasta taitoa ja osaamista tai esityksiä voi myydä myös oman kunnan ja maakunnan rajojen ylitse digitaalisesti eteläiseen suomeen saakka: tämä voi tuoda niin laadullista kuin taloudellista tulosta.

Näihin kaikkiin strategiateemoihin voin tehdä kurssikohtaiset tavoitteelliset teemalliset tehtävät osana opetusta ja kurssin onnistunutta suoritusta.

Syksy

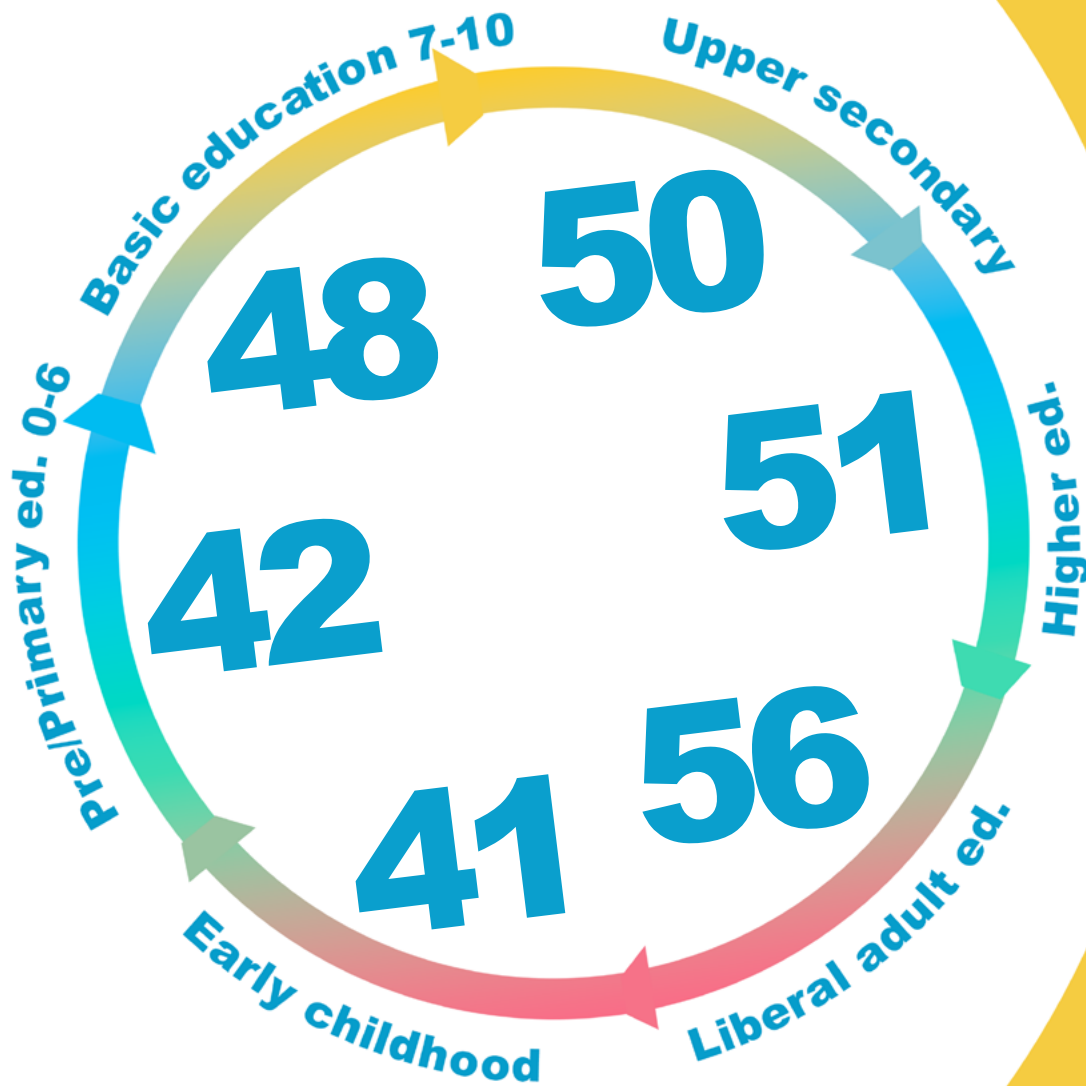
Talvi

Vuosi

Kesä

Kevät

In English

Foreword from project manager	39
Strategy and vision 2030	40

Strategies for different levels of education

Early childhood education	41
Pre-primary and primary education, grades 0-6	42
Task bank, grades 1-2	43
Task bank, grades 3-6	46
Basic education, grades 7-9	48
Task bank, grades 7-9	49
Upper secondary level	50
University of Applied Sciences and University of Lapland	51
Tools for higher education	53
Annual clock template	55
Liberal adult education colleges	56
Tools for liberal adult education	57
Annual clock template	59

Lapland's Entrepreneurial Education Strategy & Vision 2030

You are reading Lapland's first provincial entrepreneurship education strategy, which can be used in the work of a teacher in municipalities, regional municipalities, early childhood education, preschool, primary education, secondary, higher education and liberal arts, as background support for the planning and implementation of teaching and curriculum work, and in working on your own entrepreneurship education strategy.

Working on the vision and strategy started in the early summer of 2021, when we received funding from the European Social Fund (ESF) from the North Ostrobothnia ELY Center and we have planned and implemented a project in which we have vision and strategy while we were preparing, we have toured the entire municipal field of Lapland on several occasions. From this strategic work forward, the work on entrepreneurship education will continue in municipalities, educational institutions and in teachers' curricula in the themes of entrepreneurship education (from now on in this workbook we use the abbreviation YRKA) both in the teacher mentor network and in the cooperation networks created during the project.

In the coming pages you will find some background and some practical examples for the teachers to be used in the classes from Early Child Care to Open Adult Education. We hope that this book comes in heavy use in the schools!

Thanks and bow to everyone who have participated in making this strategy and the first version of Lapland's Entrepreneurial Education Strategy is ready! Now to take this in advantage and into further development!

Esa Posio

Project Manager /
Development Specialist

Lapland's entrepreneurship education
strategy project / University of Lapland's
Unit of Education and Development
Services

Vision 2030

Lapland is a pioneer in responsible, sustainable, innovative and international entrepreneurship. With entrepreneurship education stemming from knowing the region, Lapland offers children and young people opportunities to create their own career path and build their lives in the region.

GOAL 1: THE REGION, ENVIRONMENT AND CULTURE

Entrepreneurship is based on the local region, environment and culture.

Knowledge of the local region and the strong culture combined with a natural internationalism and interrelations of cultures.

GOAL 2: SUSTAINABLE ENTREPRENEURSHIP

We develop sustainable entrepreneurship.

Strong and weak signals and future foresights: aging of population, distance work, responsibility, sustainable development.

GOAL 3: CO-OPERATION AND DIGITAL SOLUTIONS

We create possibilities utilizing co-operation and digital solutions in Lapland, region of long distances.

The genuine co-operation among entrepreneurs, educational organizations, public actors / municipalities, entrepreneurship organizations and different levels of education. In Lapland we don't just talk, but we do. We need concrete and practical tools.

GOAL 4: RECOGNIZING THE STRENGTHS

Recognizing and strengthening one's own strengths leads towards regional, cultural, ecological strong Lappish entrepreneurship.

People of all ages from different educational levels participate inclusively according to their learning abilities. Everyone has a chance to receive information and get interested.

Entrepreneurship education in early childhood education in Lapland

In English

The purpose of entrepreneurship education is to educate children and young people to be enterprising and independent but also successful team players, with the skills to act as entrepreneurs or entrepreneurially in different areas of life. Entrepreneurship education in early childhood education is particularly important because it can lay the groundwork and teach children important skills and attitudes that will be useful later in life.

- Helps children develop creativity, innovation, courage and entrepreneurship.
- Helps children develop problem-solving and decision-making skills.
- Helps children better understand the use of money and financial factors.

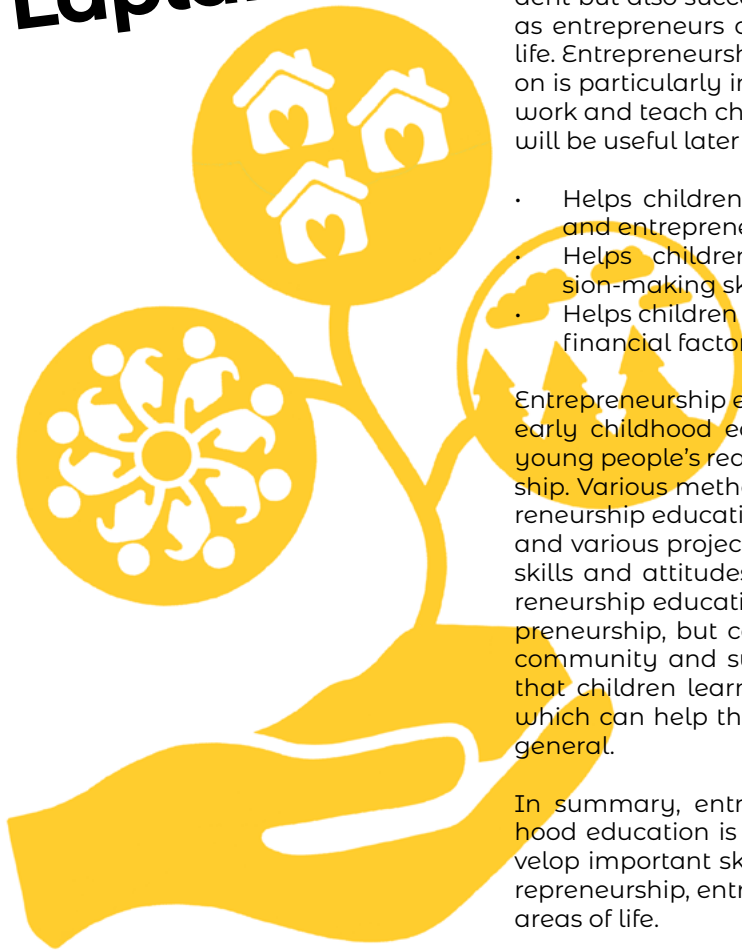
Entrepreneurship education is an important part of modern early childhood education, as it promotes children's and young people's readiness for future work and entrepreneurship. Various methods and activities can be used in entrepreneurship education, such as games, stories, drama, crafts, and various projects, to help children learn entrepreneurial skills and attitudes. In early childhood education, entrepreneurship education does not only mean economic entrepreneurship, but can also include social entrepreneurship, community and sustainable development. It is important that children learn entrepreneurial thinking and attitude, which can help them succeed in future work and in life in general.

In summary, entrepreneurship education in early childhood education is important because it helps children develop important skills and attitudes that are useful for entrepreneurship, entrepreneurial activity and success in other areas of life.

In early childhood education, many things that support entrepreneurial activity/education are already being done automatically. This can be seen very clearly when visiting a daycare and observing how early childhood education professionals guide children in their daily lives. Children are encouraged to try again and again, to find a solution to a problem either together, in pairs, or as a group. Entrepreneurship education in early childhood education can involve very small things in everyday life, games, long-term projects designed together, or even homework where children learn about the professions of their parents or local people. The broad-based development of skills related to entrepreneurship education is included in the National Core Curriculum for Early Childhood Education 2022 (OPH-700-2022), even though the term "entrepreneur" is not used there.

The National Core Curriculum for Early Childhood Education is a legally binding mandate for early childhood education providers. Early childhood education providers must prepare and approve local early childhood education plans based on the National Core Curriculum for Early Childhood Education. Thus, local early childhood education plans can include local specificities, possible pedagogical emphases, and children's needs.

The locally prepared plan defines, guides, and supports the provision of early childhood education locally. According to Section 20 of the Early Childhood Education Act, early childhood education providers must ensure that early childhood education staff, parents, and children are given the opportunity to participate in the development of local early childhood education plans. This way, we can also include a mention of entrepreneurial pedagogy or write about themes that enable fair and broad-based education that supports lifelong learning and entrepreneurial activity.

Pre-primary and primary education, grades 0-6

In English

The basic curriculum of basic education (2014) identifies entrepreneurship education as part of a broad range of comprehensive, transversal skills, the basis of which is already created in early childhood education. Hence, the themes and methods of entrepreneurship education can be integrated into almost all subjects and learning areas studied in pre-primary and primary education.

One of the learning objectives of transversal competence has been raised in terms of working life skills and entrepreneurship. In pre-primary and primary education, it means that:

1. students get diverse opportunities to learn to work alone as well as in a group, and to reconcile their own ideas with others.
2. learners learn responsibility at age level.
3. learners are encouraged to study new things and to think about what is especially good for themselves and what can be done for others.
4. learners are encouraged to trust themselves in new situations.
5. students are directed to familiarise themselves with different professions in and outside school and to understand the importance of work in society and in the everyday life of families.

Pre-primary and primary education, grades 1-2

Task bank

Based on the region, environment and culture

1. Getting to Know Your Parents' Work

Each student interviews his/her parent, grandparent or someone familiar about his/her work, and then presents the content of the interview to the class.

OR

Ask a parent of a student to present his/her work to the class. Beforehand, one can think a short list of questions that are then asked to the visitor.

2. The Forest Excursion

Why don't you go out into the woods on a trip where you can observe the environment? If you stop for roasting a sausage or for a juice break, you can at the same time discuss biodiversity of nature and its importance and, from another point of view, the loss of diversity and what that means. Collect different kinds of natural material from the expedition that you can use, for example, in art classes. Alternatively, you can also collect material from which everyone can figure out what to do about it, e.g. a miniature structure, an art exhibition or an invention.

3. Visit/Video visit to the Farm/Reindeer Farm

Visit a nearby farm or reindeer farm, or, alternatively, you can do the visit via a video call (e.g. Teams). Ask the owner of the farm to tell the pupils about his/her normal working day at the farm and to describe his/her work, facilities and animals. The owner of the farm can also give some more specific information that may be surprising or rarely known.

Pre-primary and primary education, grades 1-2

Task bank

In English

Sustainable Entrepreneurship

1. Class rules

Let's talk about what would be good and learning-promoting practices in the class. How others are taken into account and how a good spirit is created in the class? How can everyone by his or her own actions contribute to this? What is the advantage of a good atmosphere and a united spirit? On the basis of the things that have arisen, the classroom can jointly plan the shared rules of the class. Let's make a picture of the rules on the class wall.

2. Recycling games

Let's talk about recycling and sorting and how important it is by playing a recycling game in class. It is worth noticing that this task requires some prior arrangements.

3. Waste sorting game

For this game, solid and dry waste such as paper, plastic bottles, cans, boxes, lids, etc. should be collected in the waste bag for some time. Once these materials are collected, start the game to teach students how to sort materials and explain why.

Next, look for containers where the materials go for recycling:

- Blue on paper and paperboard
- Green on glass
- Yellow for plastic, jars and cans

In this recycling game, objects are placed in the right containers until they are all sorted. This is how you teach your students to sort right. The most common errors in sorting are:

- Cardboard: fat stained cardboard cannot be recycled, so it goes to ordinary waste.
- Notebooks: paper can be recycled as long as plastic parts such as tyres and covers are removed.
- Glass: bottles and jars must be clean inside and must be placed in waste without lids or caps.
- Clothes, shoes, and daily items don't go in garbage containers. Anything in good condition should be donated to those in need.

Finally, think together about how students with their own choices can contribute to recycling/sustainable development.

Pre-primary and primary education, grades 1-2

Task bank

In English

Sustainable Entrepreneurship

4. *The City of Cardboard*

A game for recycling cardboard: your own city.

Building a small town is a great project for recycling boxes, cardboard, old papers and newspapers, for example. Help pupils plan their own city with their houses, buildings, streets, squares, schools, businesses, etc. You can take advantage of all the items the pupils' find from their homes, such as pieces of cloth or wood, buttons, plastic wrappers and much more.

This can also be done as a longer project, so that the city can be built for example throughout the autumn or spring.

5. *The Adventures of Roskisrotta*

The Adventures of Roskisrotta (in Finnish)

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/11/14/roskisrotta-lasten-kierratysseikkailu>

Basic education, grades 3-6

Task bank

In English

Based on the region, environment and culture

1. Particularities of the Locality

First, consider with the whole class five specific features of your region (clean air, polar night, special nature, proximity to the state border, etc.) Then divide the class into groups and give each group one topic. Ask the team to write a little story together on the subject. Then read the stories to others.

2. Observance of the Home Region

With the whole class together, think about your hometown. What kind of places are there, what nature is like, what kind of houses there are, what kind of professions, businesses and agencies can one identify? Based on your observations, make a large poster/wall that you name as your municipality/city, and where you place these things by drawing, painting and crafting or by using newspaper clippings.

This can also be done as a longer-term project, combining music lessons so that you can get to know music and music/bands from your locality. You can put them on a poster, too. On the other hand, in mother tongue lessons, you can go over whether there are writers/poets, etc. in your area, and in art classes you can think about the local artists and also place them on a poster.

Basic education, grades 3-6

Task bank

In English

Sustainable Entrepreneurship

1. Date of the Sale or Campaign

At your school, arrange a flea market day or other theme day related to sustainable development or sorting/recycling.

Cooperation and Digital Solutions

Genuine cooperation in all directions including: entrepreneurs, educators/educational institutions, public actors/municipalities, entrepreneurship organizations, as well as different levels of education.

Identification of strengths

All children and young people of different ages from different levels of education inclusively according to their learning ability. Everyone has the opportunity to get information and to get interested into something that they experience as important or exciting.

Basic Education, grades 7-10

In English

In the basic education curriculum, entrepreneurship education is considered as part of transversal competence and learning areas. One of the learning objectives of transversal competence has been raised in terms of working life skills and entrepreneurship. In education, it means:

1. the student must develop capacities that promote interest and a positive attitude towards work and working life.
2. the student should have experience to understand the importance of work and enterprise, the opportunities for entrepreneurship and the responsibility of him/herself as a member of the community and society.
3. the student should gain knowledge of working life, learn entrepreneurial behaviour and understand the importance of his/her own skills for his/her own working life and future.
4. the student should receive all the support he/she needs.

Basic Education, grades 7-10: Task bank

In English

Based on the region, environment and culture

Carry out an interview with an entrepreneur

Do you know a local entrepreneur? Is your parents, godfather, neighbor, or acquaintance an entrepreneur who has created his/her own profession? How did he/she end up in his/her job and where did the idea come from? You can complete the interview by writing, recording or filming.

- Interview an entrepreneur and ask him/her to tell you about his/her school path and career choices towards a profession and a job. Remember to ask a permission for the interview from the person you choose to tell about.
- Your final product can be text, video, podcast interview, PowerPoint performance or for example a poster. You can also combine text, images and video at work. Use your creativity!

Sustainable Entrepreneurship

Discover the Sustainable Development Goals of the Finnish United Nations Federation

Sustainable development means development that will ensure good living opportunities for present and future generations. The UN 2030 Agenda for Sustainable Development aims to eradicate extreme poverty and to achieve sustainable development, which takes equal account of the environment, the economy and human beings. The principle underlying the programme is that no one is left behind. Sustainable development is essentially linked to the idea of planet boundaries. Human activity must be adapted to the earth's natural resources and its resilience.

There are 17 UN Sustainable Development Goals (SDGs) in total. There are a total of 169 sub-objectives. You can also do tasks found on the site: <https://sdgs.un.org/goals>.

Upper Secondary Education

In English

In upper secondary school and vocational education level the analysis of external entrepreneurship can already be included in the tasks. Practical tasks, different entrepreneurship programs, and studies are included. In addition to the educational institutions' own operational models, programs such as the "JA Company program" can be utilized.

The entrepreneurship educational objectives that emerge from the upper secondary school curriculum and vocational education qualifications support the objectives of Lapland's entrepreneurship education strategy.

GENERAL UPPER SECONDARY SCHOOL

In the curricula, connections to the surrounding world, especially higher education, international, and work and entrepreneurship cooperation, are emphasized more than before. In upper secondary school studies, a variety of learning environments are utilized to increase awareness of further education as well as business and working life, also internationally, to support the student's study motivation and help them find their strengths. In addition, students are given insights into future thinking and anticipation.

According to the curriculum, students become familiar with new forms of work, entrepreneurship, and economic activity to form an understanding of the skills needed now and in the future. Students are offered learning experiences that encourage open-mindedness, initiative, entrepreneurial action, cooperation, responsibility, and constructive problem-solving in accordance with the principles of sustainable future. Students' entrepreneurship and working life skills are deepened in various subjects as part of study modules and guidance, as well as in other upper secondary school activities, especially by developing a variety of forms

of cooperation between education, working life and the third sector.

VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

According to the Finnish National Agency for Education's (Opetushallitus) "Key Competences for Lifelong Learning in Vocational Education and Training"- guide, entrepreneurship skills refer to the ability to seize opportunities and ideas. Key aspects are the utilization of creativity, critical thinking, problem-solving, initiative, and cooperation to produce economic, social, or cultural value.

The objective is that the student who completes a vocational qualification can:

- Act proactively, systematically, and responsibly.
- Innovate and act creatively and make decisions related to activities and resources while considering sustainable development.
- Act independently as well as in different networks in a motivating and appreciative manner.
- Negotiate and act effectively while considering economic laws and preparing for risks.

These competence objectives are also consistent with entrepreneurship education objectives. In all vocational basic degree programs there are one mandatory common core module about entrepreneurship. In addition it is possible to choose other entrepreneurship studies as part of professional optional studies. For example, according to the objectives of the "Planning of Business Operations" study module, the student can evaluate their own strengths and skills, search and innovate business opportunities, develop a business idea, network with possible cooperation partners, and fill in the necessary documents to establish a company.

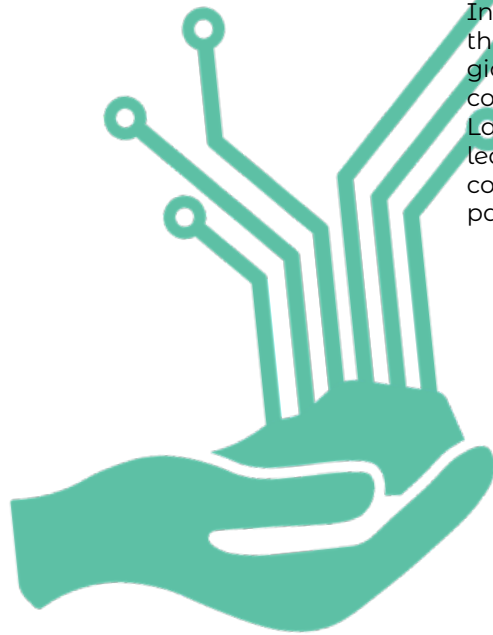

University of Applied Sciences and University

In English

The Ministry of Education and Culture's Entrepreneurship education guidelines 2017 guide higher education institutions in promoting entrepreneurship and planning entrepreneurship education measures, such as recognising entrepreneurial skills, team teaching, versatile learning environments, digitalisation and gamification. Entrepreneurship experiences are offered to students. The obligation to promote entrepreneurship is also based on the Universities of Applied Sciences Act (932/2014, § 6), which stipulates that the university of applied sciences must cooperate with business and other working life in its own area. Arene and UNIFI have given recommendations to promote entrepreneurship.

In the strategy of the Lapland University Consortium (LUC) the Lapland University community operates in an ecologically, socially and economically sustainable manner in constant dialogue with our stakeholders and partners. The Lapland University community offers students an inspiring learning environment characterized by digital solutions, connections to working life and the economy, and participation in research and education networks.

Common studies, methods and tools for promoting entrepreneurship

LUC offers the basic module of entrepreneurship (25 credits) and the intermediate module of entrepreneurship (35 credits), i.e. a total of 60 credits. The aim of entrepreneurship studies is to promote entrepreneurship. These studies are offered in Finnish. Co-operation with other educational institutions and organizations offers many opportunities to promote entrepreneurship. One example is the JA Company Program for higher education (www.nuortenny.fi).

Strength-based guidance method is used in identifying strengths www.vahtoohjaus.fi/en. The Digibagi toolkit has been developed for operating in the digital environment <https://www.digibagi.fi/en/english/>. The Lapland University Community organises and participates in several events supporting entrepreneurship, such as Mätsis recruitment fair and Arctic Design Week. ARCTA Startup service supports students.

University of Applied Sciences and University

In English

Entrepreneurship at Lapland University of Applied Sciences

At Lapland University of Applied Sciences, entrepreneurship is understood broadly: entrepreneurship and business study units, learning environments and used methods. Some examples are projects, problem-based learning, group and teamwork, simulations, internships, company and entrepreneur visits, alumni activities, team teaching and the organisation of various events are a key part of daily activities. The student is seen as an active and responsible learner. Several degree programmes include study units or contents in entrepreneurship and business competence. It is also possible to take entrepreneurship and business competence study units from Campus Online.

In addition, both in the bachelor degree programme in Business Administration and in the International Business entrepreneurship and innovation study units are included. These studies are also offered through the Open University. The YHOT self-assessment form is used to identify the business competence acquired as an entrepreneur.

Entrepreneurship at the University of Lapland

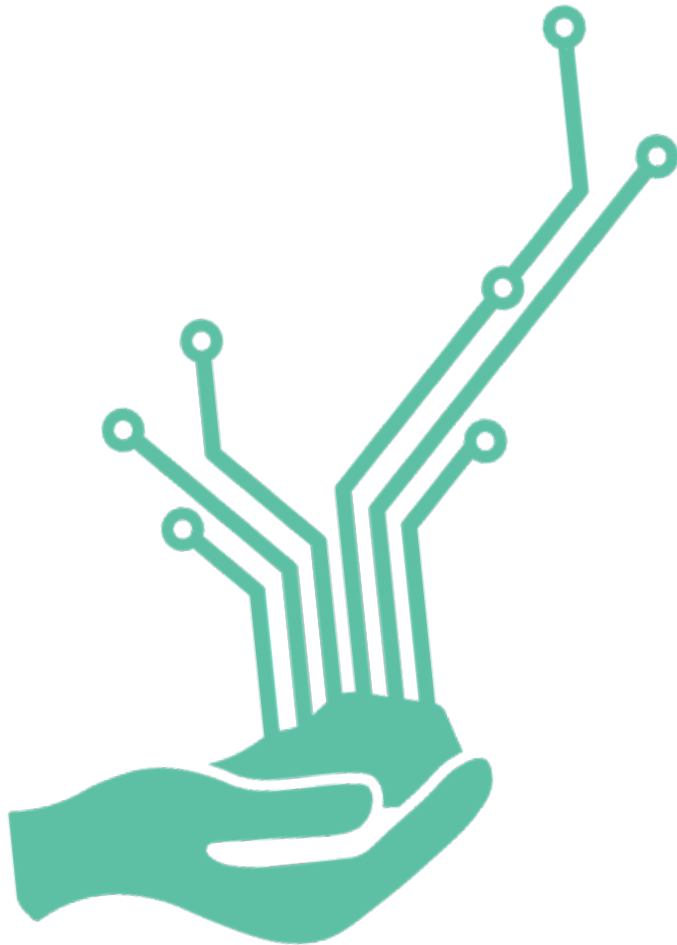
According to the quality objectives of the University of Lapland, working life connections and future competence needs are taken into account in the curricula and in the implementations and teachers integrate students into research and development projects. Diverse teaching methods and teaching arrangements are used, and the education produces international competence. In practice, cooperation with working life is strengthened in many ways, such as through alumni activities.

The strategy of the University of Lapland emphasizes the use of multidisciplinary cooperation and co-creation in pedagogical solutions.

Other measures to support entrepreneurship include a study on commissions based master's theses as well as the LYHTY project, in which a cooperation model has been built for commissioned theses. Since 2020, the University of Lapland has collaborated with the Finnish foreign trade promotion fund and awarded master's theses.

Entrepreneurship has a strong presence in Lapland University, especially in the Faculty of Arts, as well as in the Social Sciences, especially in Tourism research. Entrepreneurship is also linked with the Faculty of Education and the Faculty of Law.

In the implementation of courses various researches and projects and other future job opportunities are highlighted.

The region, environment and culture

Lapland as a business environment

First, get to know Lapland as a business environment:
Lapland's business environment demonstrates its resilience | Business Lapland

After that divide into groups of 5 people and do a SWOT analysis of Lapland's current strengths, weaknesses, opportunities and threats.

Business opportunities in Lapland

Find out what kind of companies or services are available in your area. After that, think about whether something essential is missing? Use, for example, the business information system Ytj www.ytj.fi/en or other business information systems such as Taloustutka, Finder and Sitra's weak signals Weak signals 2022 - Sitra

Sustainable Entrepreneurship

Social Entrepreneurship and future trends

List societal problems and future needs by using Sitra's Megatrend cards Megatrendcards 2023 (<https://www.sitra.fi/en/publications/megatrendcards-2023/>). Find possible solutions to these problems. In small groups develop preliminary business ideas based on the solutions. Organize a small-scale business idea competition.

Follow-up assignment: Describe a business idea by using The Responsible Business Model Canvas <https://chaires.fsa.ulaval.ca/espritentrepreneuriat/en/our-tools/responsible-business-model-canvas/>

Social responsibility

Choose a company and familiarize yourself with its operations. Find out how the company implements corporate social responsibility (CSR): financial responsibility, social responsibility and environmental responsibility. A company that operates responsibly also complies with the UN's sustainable development goals. <https://sdgs.un.org/goals>

Tools for higher education

In English

Cooperation and digital solutions

Entrepreneurship themed day or event

Entrepreneurs or representatives of entrepreneurs' organisations will be invited to this event. Alternatively, it is possible to visit a company or make assignments for companies. Visits can also be carried out virtually or e.g. webinars can be organized around the theme. You can also read entrepreneur stories from the following source <https://uusyrityskeskus.fi/en/kategoria/entrepreneur-stories/>

Diili – development experiment

In the Diili development experiment, the company assigns a business challenge or development need for student teams to solve. Student teams try to find innovative solutions for the company's challenges by creating new operating models, products or services. You can use, for example, Edward De Bono's "Six Hats" method <https://www.debonogroup.com/services/core-programs/six-thinking-hats/> and or Walt Disney's dreamer/creativity strategy <https://idea-sandbox.com/blog/disney-brainstorming-method-dreamer-realist-and-spoiler/>

Recognizing one's strengths

Strengths and how to recognise them

First, familiarize yourself with the strength cards mentioned below

- Strengths Cards <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/en/strengths-cards/>
- VAHTO Workbook of Strengths <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/en/workbook/>

Follow-up assignment:

- Write down 15 strengths that describe you.
- Underline 10 strengths that describe you the most.
- Circle 5 strengths that best describe you.
- After that write down the original 15 strengths on a paper and show the list to someone who knows you. Ask him/her to circle the five strengths that describe you most out of these fifteen strengths. Don't say which strengths you have originally chosen as your top 5 strengths, but compare the papers after the other person has circled them first. In this way, you can assess whether others see the same strengths in you as you do, or whether they perhaps recognize traits of you that you yourself have not been able to think of as your own core strengths.

Me as an entrepreneur

Find out your suitability as an entrepreneur and get to know your own strengths and personality as an entrepreneur by taking the following tests and saving the test results:

- My Enterprise Finland, Entrepreneur test: <https://oma.yrityssuomi.fi/yrittajatesti-soveltuvuus/aloitus>
- 16 Personalities free personality test <https://www.16personalities.com/>
- Entrepreneurial potential self-assessment <https://www.bdc.ca/en/articles-tools/entrepreneur-toolkit/business-assessments/self-assessment-test-your-entrepreneurial-potential>

Follow-up assignment: SWOT

After taking the tests, do a SWOT analysis of yourself as an entrepreneur based on the test results. Think about how you can utilize your strengths, how you can develop your weaknesses, what kind of business opportunities the operating environment enables/offers and what kind of threats the operating environment brings to business.

December

Blank rounded rectangular box for December notes.

January

Blank rounded rectangular box for January notes.

November

Blank rounded rectangular box for November notes.

February

Blank rounded rectangular box for February notes.

October

Blank rounded rectangular box for October notes.

March

Blank rounded rectangular box for March notes.

September

Blank rounded rectangular box for September notes.

Year

April

Blank rounded rectangular box for April notes.

August

Blank rounded rectangular box for August notes.

May

Blank rounded rectangular box for May notes.

July

Blank rounded rectangular box for July notes.

June

Blank rounded rectangular box for June notes.

Entrepreneurship education in Lapland's liberal educational colleges

In English

Liberal Adult Education students are of all ages, from children to pensioners and the subjects to be studied include manual skills, visual arts, music, theater, languages, cooking or for example social sciences, where you can study, for example, as part of open university studies. The course and subject offerings are very broad and different depending on the needs of the municipality/region, the teaching staff and, for example, cooperation between other operators in the liberal arts sector.

Liberal Adult Education work is carried out in the following educational institutions: civic and labor colleges, in public schools, study centers of cultural associations, summer universities and physical education centers.

In Lapland's entrepreneurship education strategy, in the theme of free educational work, you can find perspectives of four different levels, which should be worked in strategic cooperation:

1. National level = Vapaa Sivistystyö ry and its national occupational strategic guidelines
2. Regional level = school district and especially its occupational strategic instructions
3. Municipal level = colleges and their career strategies
4. Teacher level and implementation of the practical career strategy in teaching

In addition, the instructions of the Ministry of Education and Culture, changes in the laws on liberal arts work and the guidelines of the Board of Education must also be taken into account.

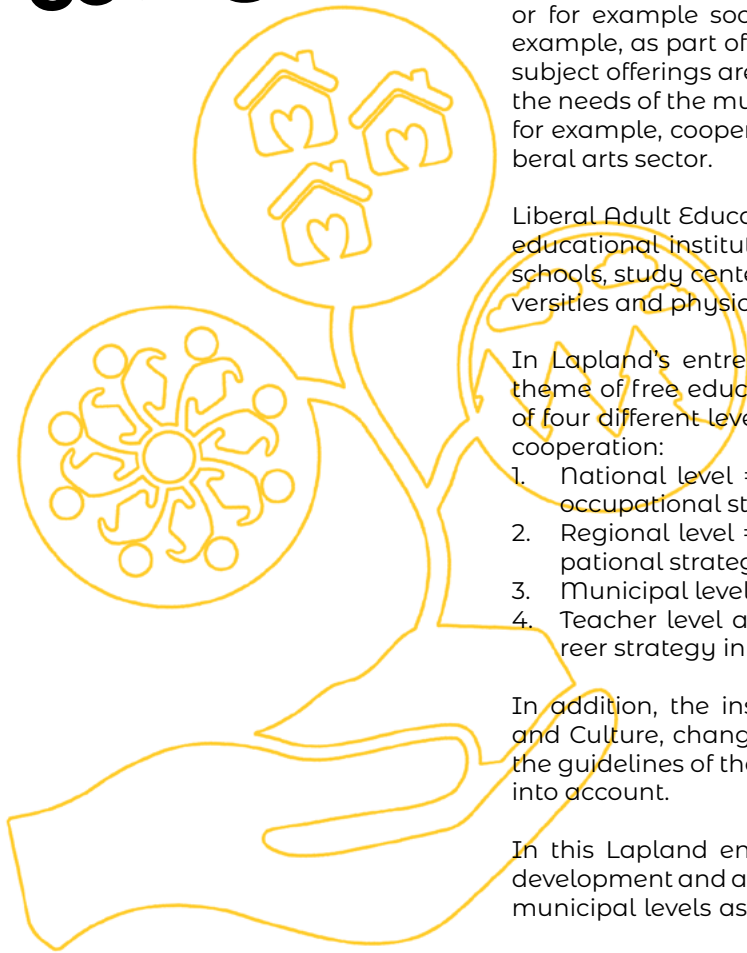
In this Lapland entrepreneurship education strategy, the development and action proposals concern the regional and municipal levels as well as teachers. The goal is to strengt-

hen the capabilities and skills of the college district, colleges and teachers for entrepreneurship education as part of the educational tasks of Lapland's free educational work.

The fact that work and working life have become more fragmented should also be taken into account in liberal arts work. This does not mean that everyone should become an entrepreneur, but that everyone's actions become entrepreneurial: goal-oriented, forward-looking, creative and recognizing one's own competence with the principle of continuous learning and "branding" one's self.

One key goal and task is to think about how teachers teach/educate tell what and how they are already doing as entrepreneurs or in entrepreneurial thinking. At different levels of liberal arts work, you have to think about how to write open and say entrepreneurship/entrepreneurship education and the fact that it already exists -> how do you convince yourself, the teacher, the student of this!

It is important that there is a reminder/description of this both in the college district's strategy/action plan for the given year, in course descriptions in the college ops as a description and in the teacher's instructions, making it possible to engage and join practical activities and teaching.

Tools for liberal adult education

In English

The courses and subjects to be studied in liberal arts are usually divided in such a way that in the fall there are beginning courses and in the spring the "continuation/secondary courses" continue from the fall. Therefore, there will be 2 goals in the teaching contents in the fall and 2 goals in the spring from Lapland's yrka strategy.

In spring and early summer every year:

When recruiting teachers, colleges remind teachers of the occupational themes and their own possible emphases. When teachers are selected for subjects that cross subject boundaries, for example theater, music, manual skills, etc., who prepare next spring's performances, concerts, etc., the teachers are instructed to co-plan and co-teach, for example, so that, for example, the concerts succeed in selling tickets. This co-teaching or planning strengthens professional thinking among both teachers and participants, when the goal is to sell tickets to shows, among other things.

"The metaphor goal of the theater course: entrepreneurship / business, i.e. goal-oriented -> striving for better cooperation and a result (can also be an artistically high-level result) is already entrepreneurship. And when the show is staged a second time / done a second time -> every participant works for the performance and justifies -> sales work and box office revenue".

"Children's show -> various efforts -> when everything is together, someone makes an advertisement -> entrepreneurial project -> parents are tried to buy tickets".

For the autumn curriculum:

The first aim of the autumn teaching content is from the

theme 4. Recognizing one's own strengths leads to regionally and culturally, ecologically strong Lapland entrepreneurship

When starting the course, the teacher may have personal conversations with the participants. Listens and writes down their skills and interests and wishes for 15 minutes. If the teacher notices something special, he encourages the student and supports him with, for example, entrepreneurship education themes. The teacher can give the students to think about on post-it notes or blank paper "What things do you know, where did you get your knowledge/skills and where do you want to develop".

The teacher tells how he/she recognized/recognizes his own competence and how he implements it as a teacher/entrepreneur.

The second goal of the autumn teaching content is strategy theme 1. Lappish entrepreneurship springs from one's home region, environment and culture.

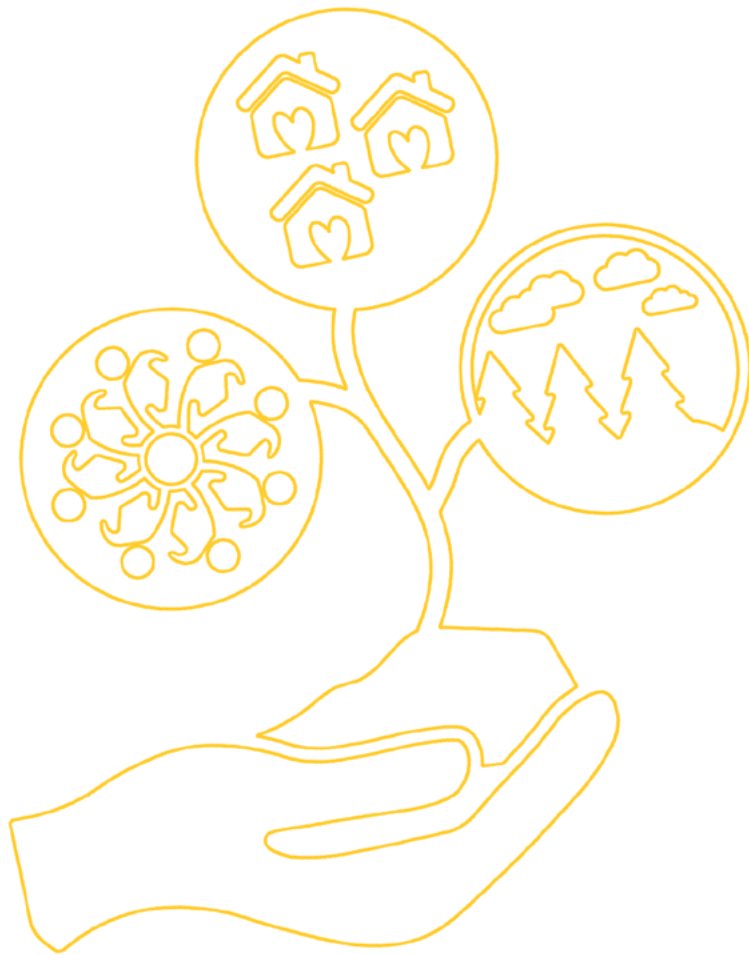
Teaching will emphasize regional knowledge and a strong culture combined with natural internationality and interculturality. These include a themed task and/or discussion as part of the teaching/performance "Think about your own skills and course goals in the course from a northern perspective, how it is linked to the north and your home region"

The teacher gives examples of his/her own expertise and products that are local, environmentally and culturally aware.

Tools for liberal adult education

In English

For the spring curriculum:

The first goal of the spring is goal 2. Developing sustainable entrepreneurship in Lapland.

In the lesson, it will be mentioned which raw materials the products are made from. These can be, for example, the natural local materials of a handyman teacher. Seasonal products should also be taken into account here: where and what material can be obtained sustainably from nature at any time?

The teaching will show how coping (well-being) must be kept in mind when making and selling products and that you can get an income from them (financial sustainability).

The second strategic goal of the spring is theme 3. Cooperation and digital solutions create opportunities in long-distance Lapland

Network-like working (the course participants are already a network) and cooperation and the resulting "entrepreneurial cooperation" will come up in the teaching. The teacher reminds you of this. If the course cooperates with, for example, another subject, for example theater or dance (lights, sets, sales, orchestra), then this network can operate, for example, on a cooperative principle.

Part of the course is a visit by a digital teacher, where different sales channels, the use of social media for sales and the municipality's electronic channels for marketing are introduced. If necessary, we organize a course for the use of digital programs as part of the course. Here you have to cooperate with the digital skills teacher, and this can already be planned in the spring of the previous year as part of teacher cooperation and the curriculum. Skills and know-how or performances from Lapland can also be sold digitally across the borders of one's own municipality and province as far as southern Finland: this can bring both qualitative and financial results.

For all of these strategy themes, the teacher can make course-specific goal-oriented thematic tasks as part of the teaching and successful completion of the course.

Autumn

Winter

Summer

Spring

Tehtäviä ja lisätietoa

Vinkkejä jalkauttamiseen **61**

Tehtäväpankit

Perusopetus, luokat 0-6 **63**

Perusopetus, luokat 7-9 **66**

Toinen aste **70**

Korkeakoulu **74**

Lähteet, linkit ja lisävinkit **76**

Projektipäällikön terveiset **81**

Strategian työstäneet oppilaitokset **82**

YRKA-mentoriverkosto **83**

Vihjeitä jalkauttamiseen

Yrittäjyyskasvatuksen nykytilan arviointi ja kehittäminen kunnassa/koulussa

Tämän arviointilomakkeen kysymyksillä saadaan nopea käsitys _____ yrittäjyyskasvatuksen tilasta ja sitä voidaan hyödyntää yrittäjyyskasvatuksen kehittämiskohdetta(-kohteita) valittaessa

Yrittäjämäinen toimintakulttuuri	Kyllä	Ei
Sekä johtomme, että henkilöstömme on tutustunut Lapin Yrittäjyyskasvatusstrategiaan.		
Olemme keskustelleet työyhteisössämme yrittäjyyskasvatuksesta ja siitä, miten se meillä ilmenee.		
Olemme yhdessä miettineet, miten työskentely-ympäristöllä voidaan tukea yrittäjyyskasvatusta.		
Olemme tehneet työskentely-ympäristössä ja toiminnassa yrittäjyyskasvatusta tukevia muutoksia.		
Ohjaamme ja kannustamme lapsia, nuoria ja henkilöstöä yrittelijäisyyteen.		
Kannustamme lapsia, nuoria ja henkilöstöä kokeilemaan rohkeasti, harjoittelemaan riskienottamista ja epävarmuuden sietämistä.		
Suhtaudumme epäonnistumisiin positiivisesti ja näemme ne mahdollisuutena oppia, kasvaa ja kehittyä.		
Kehitämme yrittäjyyskasvatusta määrätietoisesti ja varoamme siihen tarvittavat resurssit.		

Kunnissa voitte tehdä keveän arvioinnin, mikä on yrittäjyyskasvatuksen nykytila teillä. Tästä näkee nopeasti tilanteen ja missä olette jo edenneet sekä missä kohdin on vielä parannettavaa. Tätä kyselyä voitte käyttää mielellään kerran vuodessa, jolloin saatte selville miten olette edistyneet ja mitä pitäisi kehittää.

Yrittäjyyskasvatuksen suunnittelu ja arviointi	Kyllä	Ei
Olemme asettaneet yhdessä tavoitteet yrittäjyyskasvatukselle.		
Meillä on yrittäjyyskasvatusta tukeva tiimi tai mentorointia ja ohjausta antavia työntekijöitä.		
Olemme tutustuneet Lapin Yrittäjyyskasvatusstrategian painotusalueisiin ja miettineet, miten ne näkyvät meillä.		
Tuemme henkilöstöä yrittäjyyskasvatuksessa tarjoamalla heille koulutusta, ohjausta tai mentorointia.		
Henkilöstö on tietoinen yrittäjyyskasvatusta tukevista verkostoista ja osaa hyödyntää niitä.		
Kaikki lapset, nuoret pääsevät osallisiksi yrittäjyyskasvatuksesta, saavat tukea oman yrittelijäisyytensä rakentamiseen ja mahdollisuuden suunnitella, toteuttaa, kokeilla ja löytää omia vahvuuksiaan.		
Arvioimme yrittäjyyskasvatusta säännöllisesti.		
Hyödynnämme arvioinnissa yhdessä valittua / valittuja mittaristoa.		

Yrittäjyyskasvatuksen työkalut ja yhteistyö	Kyllä	Ei
Hyödynnämme aktiivisesti Lapin Yrittäjyyskasvatusstrategian tukimateriaalia yrittäjyyskasvatuksen suunnittelussa.		
Toteutamme aktiivisesti erilaisia yrittäjyyskasvatusta tukevia oppikokonaisuuksia, projekteja, tapahtumia, vierailuja ja otamme vastaan vieraita.		
Henkilöstöllä on halutessaan mahdollisuus syventää osaamistaan yrittäjyyskasvatuksesta esim. työelämäjaksoilla.		
Hyödynnämme toiminnassa yrittäjyyttä ja yritteliäisyyttä tukevia ohjelmia.		

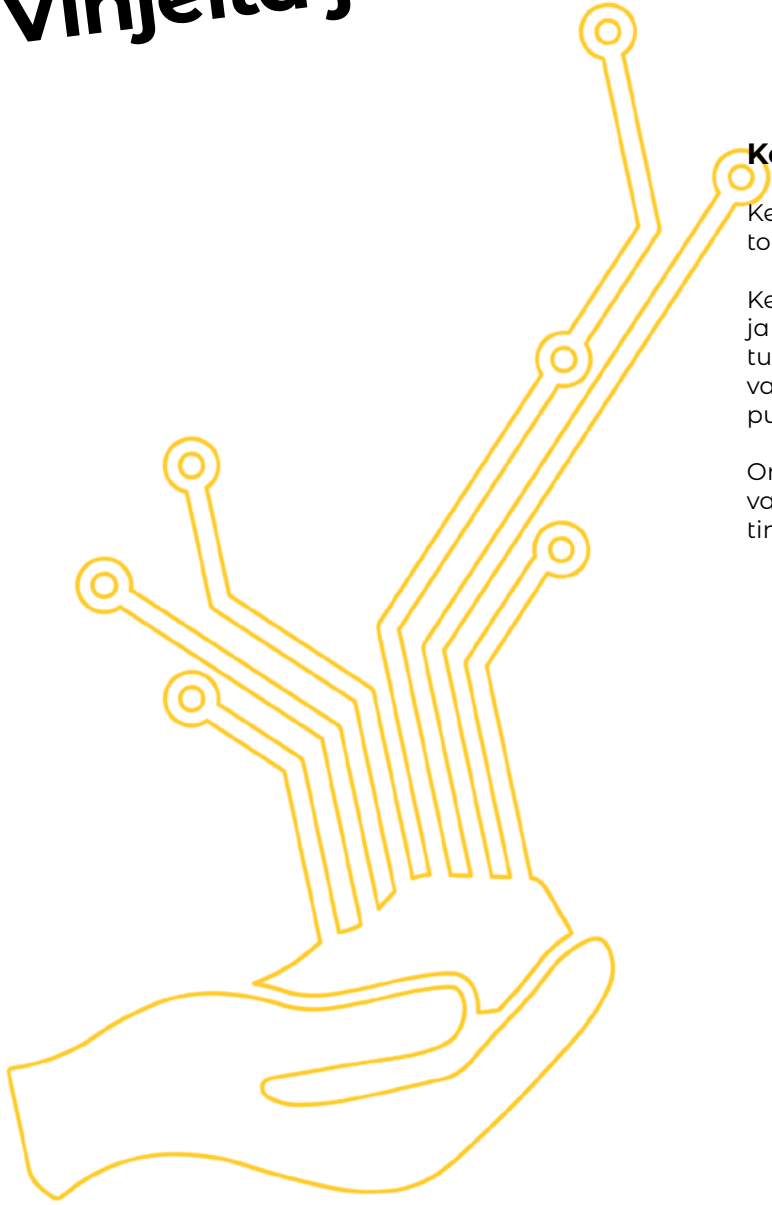
Vihjeitä jalkauttamiseen

Koulut ja vapaa-aika kasvattavat yhdessä:

Kerhotoimintaan tukeminen on erittäin hyvää yrittäjyyskasvatusta, niin niin koulu- että vapaa-ajan toimintana.

Kerhotoiminta voi luoda tai tuottaa myös kesäyrittäjyyden. Tämä tukee koulussa aloitettua työtä ja monet kunnat tukevat myös taloudellisesti nuorten kesäyrittäjyyttä. Tämä olisi lisäksi hyvä tapa turvata yrittäjyyskasvatuksen polkua ja tuoda koulussa ja vapaa-ajalla tapahtuvaa yrittäjyyskasvatusta lähemmäksi toisiaan. Tästä "Lisää linkkejä ja vinkkejä" -luvussa menetelmäkäsikirjan lopussa.

On erityisen tärkeää huomioida, että lapsi/nuori oppii yrittäjyyskasvatustaitoja niin koulussa kuin vapaa-ajalla ja näiden molempien tuki ja saumaton yhteistyö, "hoksautus" ja nivelvaiheiden viestinvienti eteenpäin on tärkeää.

Tehtäväpankki: 0-6 lk

Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Metsäretki.

Lähtekää metsään retkelle, jossa havainnoitte ympäristöä. Jos pysähdytte makkaranpaistoon tai mehutauolle voitte samalla keskustella luonnon monimuotoisuudesta ja sen merkityksestä sekä monimuotoisuuden katoamisesta ja mitä se merkitsee. Kerätkää retkeltä materiaalia, jota voitte hyödyntää esimerkiksi kuvaamataidon tunneilla tai materiaalia, josta jokainen voi itse keksiä mitä siitä voisi askarrella.

Vierailu/videovierailu maatilalle/porotilalle.

Vierailkaa lähiseudun maatilalla tai porotilalla. Vaihtoehtoisesti pyytäkää videopuhelun (teams tms.) välityksellä tilan omistajaa kertomaan tavallisesta työpäivästään tilalla oppilaille ja samalla kuvaamaan työtään, tiloja ja eläimiä ja kertomaan joitain knoppitietoja.

Paikkakunnan erityispiirteitä.

Pohtikaa ensin koko luokan kanssa esim. viisi kotiseutunne erityispiirrettä (puhdas ilma, kaamos, erityinen luonto, valtionrajan läheisyys jne.) Jaa sitten luokka ryhmiin ja anna jokaiselle ryhmälle yksi aihe. Pyydä ryhmää kirjoittamaan yhdessä aiheesta pieni tarina. Lukekaa tarinat sitten muille.

Kotiseudun havainnointia.

Miennikää yhdessä koko luokka millainen kotiseutunne on. Millaisia paikkoja siellä on, millaista luonto on, millaisia taloja on, millaisia ammatteja, yrityksiä ja virastoja. Tehkää havaintojenne perusteella iso juliste/seinä, jonka nimeätte kuntanne /kaupunkinne nimellä ja jonne sijoitate näitä asioita piirtämällä, maalaamalla ja askartelemalla tai lehtileikkein. Tämän voi toteuttaa myös pitempi aikaisena projektina, johon voi yhdistää musiikintunteja niin, että tutustutaan siellä kotiseudun musiikkiin ja muusikoihin/bändeihin, jotka ovat lähtöisin paikkakunnaltanne. Heitäkin voi sitten sijoittaa julisteeseen. Äidinkielen tunneilla taas voi käydä läpi löytyykö paikkakunnalta kirjailijoita/runoilijoita jne. ja kuvaamataidon tunneilla miennikää paikkakunnan taiteilijoita ja sijoittaa myös heidät julisteeseen.

Tehtäväpankki: 0-6 lk

Kestävä yrittäjyys

Kierrätyspelit

Puhutaan kierrätyksestä ja lajittelusta ja sen tärkeydestä. Pelataan luokassa kierrätyspelejä. (vaatii etukäteisjärjestelyjä)

Jätteiden lajittelupeli

Tätä peliä varten jätessäkiin tulee kerätä jonkin aikaa kiinteitä ja kuivia jätteitä, kuten paperia, muovipulloja, tölkkejä, laatikoita, kansia jne. Kun ne on kerätty, käynnistä peli opettaaksesi oppilaille materiaalien lajittelua ja selitä, miksi niin pitää tehdä.

Etsi seuraavaksi astioita, joihin materiaalit menevät kierrätettäväksi:

- Sininen paperille ja pahville
- Vihreä lasille
- Keltainen muoville, purkeille ja tölkeille

Tässä kierrätyspelissä esineitä laitetaan oikeisiin astioihin, kunnes ne kaikki on lajiteltu. Näin opetat oppilaitasi lajittelemaan oikein.

Yleisimpiä virheitä lajittelussa ovat muun muassa seuraavat:

- Pahvi: Rasvan tahrimaa pahvia ei voi kierrättää, joten se menee tavalliseen jätteeseen.
- Vihkot: Paperi voidaan kierrättää, kunhan muoviosat, kuten renkaat ja kannet, poistetaan.
- Lasi: Pullojen ja purkkien on oltava sisältä puhtaita, ja ne on lajitettava jätteisiin ilman kansia tai korkkeja.
- Vaatteet, kengät ja päivittäistavarat eivät mene jäteastioihin. Kaikki hyvässä kunnossa oleva tulee lahjoittaa apua tarvitseville.

Miättikää vielä lopuksi yhdessä miten oppilaat omilla valinnoillaan voivat edistää kierrätystä/kestävää kehitystä.

Pahvikaupunki

Peli pahvin kierrättämiseksi: oma kaupunki

Pienoiskaupungin rakentaminen on mahtava projekti esimerkiksi laatikoiden, pahvin, vanhojen papereiden ja sanomalehtien kierrättämiseksi. Auta oppilaita suunnittelemaan oma kaupunkinsa taloineen, rakennuksineen, katuineen, aukioineen, kouluineen, yrityksineen jne. Voitte hyödyntää vaikka mitä oppilaiden kotoa löytyviä esineitä, kuten kangas- tai puupaloja, nappeja, muovikelmua ja paljon muuta. Tämän voi tehdä myös pidempänä projektina, jolloin kaupunkia voi rakentaa esim. koko syksyn tai kevään.

Roskisrotan seikkailut

Roskisrotta - Lasten kierrätysseikkailu <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/11/14/roskisrotta-lasten-kierratysseikkailu>

Kirppispäivä tai muu tempauspäivä

Järjestäkää koulullanne kirpputoripäivä tai muu kestävään kehitykseen tai lajitteluun/kierrätykseen liittyvä teemapäivä.

Vahvuuksien tunnistaminen

Vahvuusvaris

Vahvuusvariksen tarinat <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/04/08/vahvuusvariksen-tarinat>

VAHTO kortit

Hyödyntäkää kortteja miettiessänne kunkin oppilaan vahvuuksia. Voitte myös miettiä millaisia vahvuuksia on tai voi olla yhteisöissä. Yhteistyössä on voimaa.

Jaat oppilaat ja kortit ryhmiin. Pohtikaa ryhmissä mitä vahvuudet merkitsevät ja kuinka ne näkyvät elämän eri tilanteissa (ihmissuhteet, opiskelu, työ) sekä miten niitä voi hyödyntää ja soveltaa. Tehkää muistiinpanoja ja esitelkää ryhmittäin tulokset muille.

Tehtäväpankki: 0-6 lk

Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Leikillisuus ohjelmoinnissa

Tavoitteet: Ohjelman muistiin painaminen, toiminnan jakaminen, kielellä leikittely, ajattelun havainnollistaminen liikkeellä ja kuvallisesti.

Tietokoneleikki:

Toimitaan piireissä

Alkulämmittely: Lasketaan piirissä (otetaan luku 3) 1 – 2 – 3, jokainen lapsi sanoo vuorollaan yhden numeron. Kierroksen jälkeen sovitaan, että numero 2 ei saa sanoa, se korvataan taputuksella. Kierros jatkuu: 1 – taputus – 3... Seuraavaksi sovitaan, että 3 on hyppy. Kierros jatkuu 1 – taputus – hyppy. Sovitaan vielä ykköselle koryvaava ele (pyörähdys/kyykistyminen). Kokeillaan vielä mennä kierros ympäri ilman puhetta.

Koodaus on kieli samoin kuin viittomakieli tai puhutut kielet. Olemme tietokoneita, jotka eivät osaa puhua (havainnollista puhumalla "tietokoneelle" esim. Mitä kuuluu? Odottele hetki vastauksia, jota ei kuulu)

- Tietokoneiden aamutervehdys: Leikitään, että olemme tietokoneita, ja keksitään meille oma kieli. Mitä voisi tarkoittaa taputus? Minulle kuuluu hyvää. Tarkoittaako 1 taputus samaa kuin 2 taputusta? Minulle kuuluu hyvää – Minulle kuuluu tosihyvää. Miten muuten robotit voivat "jutella".
- Anna ohje eli koodi roboteille, jotka pyrkivät toimimaan sovitun koodin mukaan (huom. Aloita kahdella sovitulla merkillä, lisää vähitellen. N. 5 merkkiä on maksimi)
- Symbolinen kieli: Eleitä ja liikkeitä on vaikea muistaa. Olisiko helpompaa muistaa symboleja (kuvakortteja tai piktoja)? Koodatkaa lasten kanssa symbolijonoja kuvaamaan tietokoneiden kieltä.

Lisätietoa: Ohjelmoinnin ABC varhaiskasvatukseen
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/8917fcee-5908-4bae-b068-a745e48ff7d5/content>

Tehtävä: Medialukutaito

Mainosten jäljillä

Lasten mediamaisemaan kuuluvat myös mainokset. Lasten kanssa pohditaan, mitä mainokset ovat ja miksi mainoksia on olemassa. Yleensä mainosten tavoite on saada haluamaan tai ostamaan jotain uutta. Tarkastellaan mainoksia ympäristössä: kuinka paljon, missä ja millaisissa tilanteissa mainoksia näkyy tai kuuluu?

On paljon mukavia asioita, joita ei voi tai tarvitse ostaa.

Piirtäkää tai ottakaa kuvia keksimistänne asioista.

Tehkää omia mainoksia valitsemallanne tekniikalla, esimerkiksi videona, äänitteenä tai kollaasiaskarteluna lehtileikkeitä hyödyntäen.

Keskustelkaa yhdessä, millaiset asiat tekevät mainoksesta kiinnostavan tai tylsän, ja milloin mainoksesta voi olla hyötyä tai harmia.

Valitkaa mainosten aiheiksi myös asioita, jotka tuottavat iloa, mutta joita ei voi ostaa. Keksikää esimerkiksi mainos omalle ryhmälle

Lisätietoja: Polkuja medialukutaitoon - Opas varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen (mediataitokoulu.fi)

Tehtäväpankki: 7-9 lk

Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Vierailkaa paikallisessa tai lähimmässä infra/energiayrityksessä

Tutustukaa ensin yrityksen toimintaan ja teknologiaan. Pohtikaa millaisia työpaikkoja siellä on? Haastatelkaa yrityksessä olevia työntekijöitä saadaksenne tietää millaista osaamista ja opintoja siellä työskentelevä tarvitsee? Miten ympäristöasiat on huomioitu?

Tutustukaa kotiseutuyhdistyksen tai maakuntaliiton tmv. toimintaan

- Miettikää sitten yhdessä millaisia yrityksiä alueellanne on, jotka jotenkin liittyvät tai ovat syntyneet kotiseutunne kulttuurista tai perinteistä? Tehkää ryhmätyönä iso kuvakollaasi näistä yrityksistä, mitä ne tekevät, missä sijaitsevat, logoja, uutisjuttuja, mainoksia yms.
- Keksittekö vielä muita yrityksiä joita voisi olla olemassa liittyen kotiseutuunne, mutta jotka voisivat myös palvella tai kiinnostaa esim. kansainvälisiä matkajia? Lisätkää näiden kuvitteellisten yritysten keksityt nimet vielä kuvakollaasiin.

Vinkkejä: Oman kotiseudun esittely - Suomen Kotiseutuliitto

Kestävä yrittäjyys

Tutustu Suomen YK-liiton Kestävän kehityksen tavoitteisiin

Kestävä kehitys tarkoittaa kehitystä, joka turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030 tähtää äärimmäisen köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Ohjelman kantava periaate on, että ketään ei jätetä kehityksessä jälkeen. Kestävään kehitykseen liittyy olennaisesti ajatus planeetan rajoista. Ihmisen toiminta on sopeutettava maapallon luonnonvaroihin ja luonnon kestokykyyn.

YK:n kestävän kehityksen tavoitteita on yhteensä 17. Alatavoitteita on yhteensä 169.

Voitte myös tehdä sivustolta löytyviä tehtäviä.

<https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Tehtäväpankki:

7-9 lk

Suunnitelkaa kiertotalouteen perustuva uusi yritysidea ja pitchatkaa ideanne

Tutustukaa ensin yrityksen toimintaan ja teknologiaan. Pohtikaa millaisia työpaikkoja siellä on? Haastatelkaa yrityksessä olevia työntekijöitä saadakseen tietää millaista osaamista ja opintoja siellä työskentelevä tarvitsee? Miten ympäristöasiat on huomioitu?

Tulevaisuudessa yhä suurempi osa yritysten arvon luonnista tulee jatkossa kiertotaloudesta. Kiertotaloudessa tuotanto ja kulutus perustuvat omistamisen sijasta palveluihin: jakamiseen, vuokraamiseen ja kierrätykseen. Materiaaleja ei lopuksi tuhota, vaan niistä kehitetään yhä uudelleen uusia tuotteita.

Ideoikaa uusi palvelu, sovellus, tuote tai liikeidea, jonka toiminta perustuu johonkin viidestä kiertotalouden näkökulmasta:

1. Tuote palveluna: palvelujen tarjoaminen tuotteiden sijaan
2. Uusiutuvuus: uusiutuvien ja kierrätettävien materiaalien sekä uusiutuvan energian käyttö tuotteiden suunnittelussa ja valmistuksessa
3. Jakamislustat: tavaroiden ja resurssien käyttöasteiden kasvattaminen ja elinkaaren pidentäminen digitaalisilla alustoilla mm. vuokrauksen, myymisen, jakamisen ja uudelleenkäytön myötä
4. Tuote-elinkaaren pidentäminen: Tuotteita pidetään alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan mahdollisimman pitkään tai useita käyttökertoja mm. huollon, korjaamisen ja uudelleenvalmistuksen keinoin.
5. Resurssitehokkuus & kierrätys: materiaali- ja energiatehokkaat ratkaisut, sekä elinkaarensa loppuun tulleiden tuotteiden ja raaka-aineiden takaisinkeräys ja uudelleenhyödyntäminen.

Etsikää tietoa kiertotaloudesta.

Pitchatkaa kiertotalouden ideanne. Tehkää tiivis ja myyvä (max 1 min.) videoesitys sen pääkohdista. Esityksen ideana on vakuuttaa mahdolliset sijoittajat sijoittamaan ideanne.

- Ottakaa huomioon puheessa seuraavat asiat:
- Muistakaa esitellä itsenne ja yrityksenne.
- Pitäkää mielessä, kenelle myyntipuhe on suunnattu.
- Keksikää keino, jolla herätätte kohderyhmän mielenkiinnon heti myyntipuheen alussa.
- Tuokaa esiin uuden kiertotalouden ideanne vahvuuksia ja antakaa konkreettisia esimerkkejä siitä, miten erotutte kilpailijoistanne.

Tehtäväpankki:

7-9 lk

Kehitä ratkaisu kestävämmän tulevaisuuden edistämiseksi

Kehittele ratkaisu tai teko, jolla voitaisiin rakentaa kestävämpää tulevaisuutta. Miten ratkaisulla tai teolla voidaan hillitä ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä? Miten koulusi voisi vastata ympäristöongelmiin? Entä mitä yritykset voivat tehdä? Mitä kotikunnassasi voitaisiin tehdä toisin?

Miten ratkaisulla tai teolla voidaan hillitä ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä?

Ideoi ratkaisu tai teko, joka edistää jollain tavoin kestävämpää tulevaisuutta. Voit itse valita, miten esittelet ideasi. Käytä luovuuttasi! Kuvaa esimerkiksi esittelyvideo (max. 5 min.), tee PowerPoint-esitys tai posterit, jossa esittelet kehittämäsi ratkaisun.

Kerro työssäsi valitsemastasi ratkaisusta ja siitä, miten päädyit ratkaisuehdotukseesi. Kerro myös taustatiedoista, joita olet kerännyt työtäsi varten. Voit myös tutkia ja analysoida ratkaisusi tai tekosi vaikutuksia, kerätä palautetta ja testata ideaasi. Kerro tästä myös esityksessäsi tai videossasi.

Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Yrittäjän päivä (5.9.)

Pyydä joku yrittäjä vierailemaan luokassanne ja kertomaan yrittäjätarinansa, voi olla myös etäyhteyden kautta. (etukäteen voitte tehdä listan kysymyksistä mitä mahdollisesti oppilaat haluaisi yrittämisestä tietää ja esittää sitten kysymykset yrittäjälle hänen tarinansa jälkeen)

Job Shadow

Järjestäkää työn varjostuspäivä, jolloin jokainen luokasta varjostaa yhden päivän ajan jonkun työpäivää. Hyviä kohteita voi olla esim. oman koulun rehtori, jonkun toisen oppilaitoksen rehtori/koulutuspäällikkö tms., yrityksen johtaja/omistaja, kaupunginjohtajat tai muu kunnan virkamies, yrittäjäjärjestön työntekijä, Kelan, työvoimatoimiston tai muun viraston johtaja jne. Myös vaikka oppilaan oman vanhemman työpäivää voi varjostaa.

Jokainen kirjoittaa päivästä koosteen, ja esim. mitä uutta oppi kyseisestä ammatista/työstä ja näistä voi sitten keskustella luokassa.

Digitalisaatio

Pohtikaa millaiset digitaaliset ratkaisut helpottavat elämääne arjessa, kotona ja koulussa?

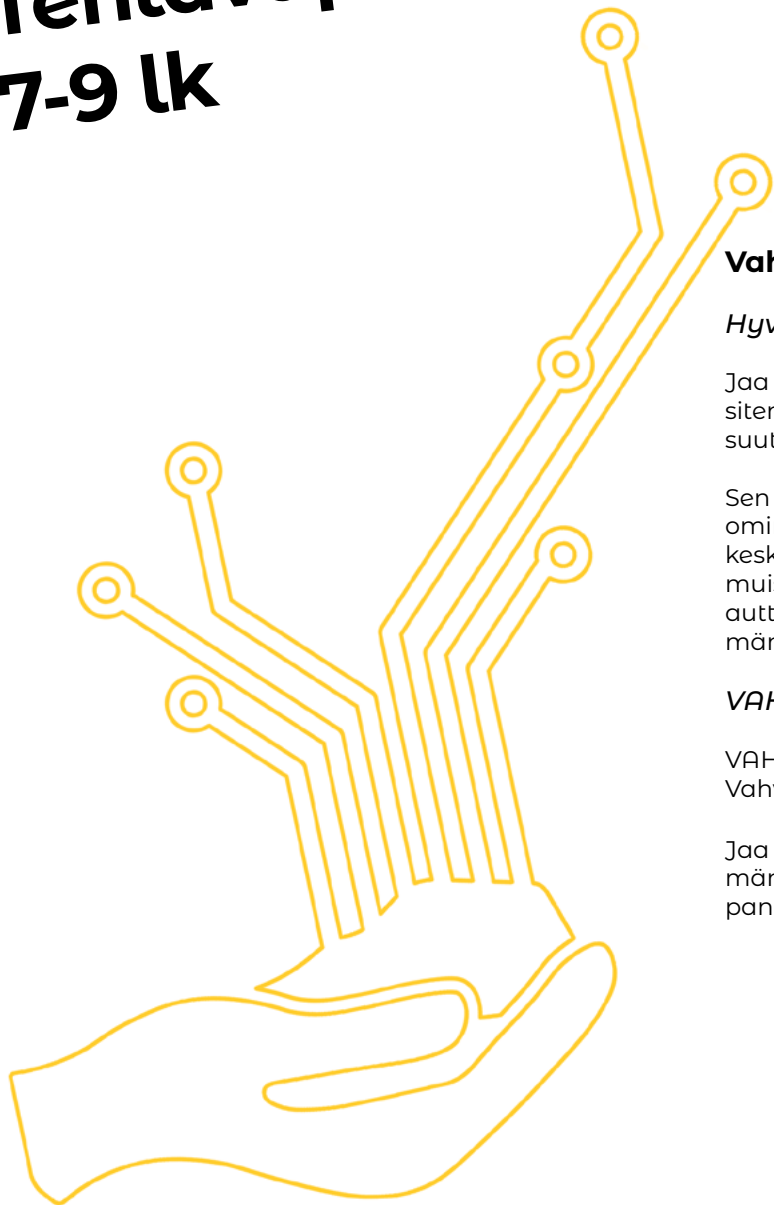
Pohtikaa miten digiaika ja digitaaliset ratkaisut ovat parantaneet yritysten toimintaa pitkien etäisyyksien alueilla? Pohtikaa myös mahdollisia uusia ideoita miten ja mitkä yritykset voisivat vielä enemmän hyödyntää digitaalisia tulevaisuudessa pitkien etäisyyksien näkökulmasta? Olkaa luovia ja ei haittaa, vaikka ajattelemanne ratkaisu ei vielä olisi mahdollista, mutta digitalisaation kehittyessä edelleen, ehkä jossain vaiheessa voisi olla mahdollista?

Pelatkaa jotain koodauksen alkeet peliä. Täällä koodauspeli vinkkejä: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/06/20/5-fiksua-koodauspeleja-kouluikaisille>

Oman kunnan/kaupungin päätöksenteko

Tutustuminen kotikunnan päätöksentekoon, joko vierailemalla kaupungin/kunnantalolla tai tutustumalla kaupungin/kunnan nettisivuihin ja sieltä eri toimialoihin. Voitte myös osallistua päätöksenteon ytimeen eli valtuuston kokoukseen, joko livenä tai etäyhteyksin.

Tehtäväpankki: 7-9 lk

Vahvuuksien tunnistaminen

Hyvät ominaisuudet

Ja osallistujat neljän oppilaan ryhmiin. Jaa jokaiselle ryhmälle yksi paperi, jonka keskelle piirretään neliö siten, että laidoille jää hyvin tilaa. Ryhmän tehtävänä on miettiä ensin yhdessä kolme positiivista ominaisuutta, jotka ryhmän jäsenillä on. Ominaisuudet kirjoitetaan paperin keskelle.

Sen jälkeen ryhmäläisten tulee miettiä vuorotellen jokaisesta ryhmän jäsenestä kolme sellaista hyvää ominaisuutta, joita muilla ryhmän jäsenillä ei ole. Kaikki voivat osallistua keskusteluun, myös hän, josta keskustellaan. Ominaisuudet kirjoitetaan neliön sivuille. Käyttäkää tähän aikaa noin 5–10 minuuttia. Voit muistuttaa osallistujille, että tarkoituksena on etsiä rakentavia, hyviä ominaisuuksia. Myönteinen palaute auttaa eteenpäin ja rakentaa ryhmähenkeä. Sitten jokainen pienryhmä kerrallaan esittelee toisille ryhmän jäsenten yhteiset hyvät ominaisuudet.

VAHTO kortit

VAHTO korttien käyttäminen esimerkiksi opinto-ohjauksen tai opiskelu- ja urasuunnittelun yhteydessä. Vahvuuskortit <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/vahvuuskortit/>

Ja oppilaat ja kortit ryhmiin. Pohtikaa ryhmissä mitä vahvuudet merkitsevät ja kuinka ne näkyvät elämän eri tilanteissa (ihmissuhteet, opiskelu, työ) sekä miten niitä voi hyödyntää ja soveltaa. Tehkää muistiinpanoja ja esitelmää ryhmittäin tulokset muille. Digitalisaatio

Tehtäväpankki: toinen aste

Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Liikeidea (vaatii tietolähteiden käyttöä)

Liikeidea vastaa kysymyksiin: mitä yritys tekee, kenelle se tekee, millä imagolla ja miten. Tehtävän voi aloittaa pohtimalla yhdessä muutamien yritysten liikeideaa. Esimerkkinä vieressä hampurilaisravintola.

Tämän jälkeen etsitään pienissä ryhmissä yrityksiä, joiden liikeidealla on yhteys paikalliseen kulttuuriin (esim. porotila, ravintola, Arktikum-palvelu Oy). Miten liikeidea eroaa alla olevasta esimerkistä?

Valintojen merkitys

Tarvitset uuden penaaaliin. Wish verkkokaupassa näet erikoisen ja kiinnostavan mallin, jonka hintakin on yllättävän edullinen. Vaihtoehtona on paikallisen kivijalkaliikkeen tosi kiva, mutta vähän hintavampi malli.

Mitä plussia ja miinuksia molempiin valintoihin liittyy? Millaisia vaikutuksia valinnallasi on esim. ympäristön ja talouden näkökulmasta? Pohditaan näihin kysymyksiin vastauksia parityöskentelynä.

Yhteisesti pohdittavaksi: Mikä merkitys yrittäjyydellä on kotiseudullasi?

Kuvakollaasi paikallisista yrityksistä

Valitse joku paikallinen yritys ja tee siitä yrityksestä/yrittäjästä kuvakollaasi. Haastattele valitsemasi yrityksen omistajaa esim. sähköpostitse. Kysymysesimerkkejä yrittäjälle: Mitä yrittäminen ja yritteliäisyys sinulle merkitsevät? Millaisia mielikuvia ja ajatuksia ne sinussa herättävät? Mitä on rohkeus? Entä luovuus? Mitkä ovat vahvuutesi yrittäjänä? Esitelkää kollaasit ja haastatteluvastaukset luokassa toisillenne.

1. Asiakkaat

- kaikille pikaruuan ystäville esim. nuoret, lapsiperheet, lounastajat, lomalaiset

2. Tuotteet

- hampurilaisateriat
- salaattit
- juomat
- jälkiruoat

3. Imago eli mielikuva

- valvotut raaka-aineet
- nopea palvelu ja ateriointi
- lapsille leikkinurkkaus
- tasalaatuinen ruoka ja hinnoittelu
- tunnettu ketju

4. Toimintatavat

- pitkät aukioloajat
- keskeinen sijainti ja suhteellisen hyvät parkkipaikat
- iloinen ja reipas palvelu
- ketjun kautta TV-mainontaa, lehtimainontaa ja suoramainontaa
- kanta-asiakastarjoukset
- lasten klubi
- kampanjatarjoukset
- uutuustuotteet
- keskitason hinnoittelu
- ateriat valmistetaan puolivalmisteista

Tehtäväpankki: toinen aste

Kestävä yrittäjyys

Vastuullisuus trendinä

Vastuullisuus on vahvistuva trendi, joka vaikuttaa asenteisiin, mielikuviin ja ostopäätöksiin. Tuotteiden ja palveluiden läpinäkyvyys sekä tarjoajan vastuullisuuden osoittaminen ovat kasvussa suomalaisten ostopäätökseen vaikuttavina tekijöinä. (suomalainen-työ.fi)

Mitä vastuullisuus on mielestäsi? Kirjoita aiheesta kirjoitelma. Tämä voidaan liittää osaksi äidinkielen, viestinnän tai yhteiskunnallisten aineiden opintoja.

Vastuullisuuden raportointi

Vuodesta 2023 alkaen, EU:n Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) edellyttää kaikkia yli 250 henkilön yrityksiä sekä kaikkia listattuja yrityksiä raportoimaan vastuullisuudesta uuden EU:n vastuullisuusraportoinnin standardin mukaisesti. ESG-raportoinnin kautta yritykset kertovat omasta vastuullisuudestaan.

Löydätkö tällaisia raportteja? Millaisia vastuullisuuden näkökulmia raportteihin on kirjattu? Digitalisaatio

Heikot signaalit ja megatrendit

Tämä tehtävä sopii lähinnä viimeisen vuoden opiskelijoille. Tulevaisuuden ennakkointiin liittyvät käsitteet ovat hyvin abstrakteja ja niiden sisäistäminen vaatii ohjausta ja yhteistä pohdintaa.

Ennen tehtävän alkua opiskelijoille voi tulostaa tai jakaa linkkinä SITRAn julkaiseman Heikot signaalit – tarinoita tulevaisuudesta 2022 julkaisun.

Opiskelijat jaetaan teemaryhmiin: koti, työ, luonto, kaupunki ja päätöksenteko. Oppaassa käsitellään myös metaversumia, mutta tämän voi vaikean käsitteen takia jättää yhteisesti pohdittavaksi.

Jokainen ryhmä tutustuu oman teeman mukaiseen tekstiin ja luo sen jälkeen yhteisen pohdinnan kautta oman aihepiirinsä tulevaisuuden kuvan. Tehtävä toteutetaan fläppipapereille, joille jo-

kainen ryhmä kirjoittaa ja kuvaa tulevaisuuden kuvansa omasta teemastaan. Papereiden lisäksi ryhmällä voi olla käytössä post-it lappuja, joihin voi kirjata huomioita ja liittää ne fläppiin.

Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Yrittäjän päivä 5.9. (vaatii etukäteissuunnittelua ja opetuksen resurssia yhden päivän ajan)

Tehtävä 1. toteutus 10:00-11:00 koululla

Tehtävä 2. toteutus 11:30-15:00 alueen yrityksiä kiertäen

Tehtävät suoritetaan 4–5 henkilön tiimeissä. Tiimi kokoaa tehtävistä yhden PowerPoint-esityksen tai videon, joka palautetaan päivän päätteeksi opettajan sähköpostiin. Tiedosto kannattaa tallentaa ensin omaan OneDriveen ja jakaa sieltä opettajalle.

Tehtävä 1.

- Kertokaa omin sanoin, yhdellä dialla, miksi Yrittäjän päivää vietetään?
- Milloin Yrittäjän päivästä tuli virallinen liputuspäivä?
- Mikä organisaatio on vuoden 2022 Yrittäjän päivän valtakunnallisena pääjärjestäjänä? Esitellä omin sanoin pääjärjestäjä organisaatio, max 1 dia.
- Tutustukaa ja tutkikaa, mistä aloittava yrittäjä voi saada tukea ja ohjausta, max 2 diaa.
- Tutustukaa paikallisen yrittäjäjärjestön toimintaan. Kertokaa omin sanoin, miksi on olemassa, miksi kannattaa liittyä jäseneksi? Mitä palveluita tarjoaa yrittäjille? max. 1 dia.

Tehtäväpankki: toinen aste

Tehtävä 2. Alueen yritykset

- Etsikää kolme kiinnostavaa yritystä. Tehkää jokaisesta yrityksestä esitys.
- Valokuva yrityksestä (Itse otettu)
- Esityksessä mm. nämä tiedot: Toimiala? Milloin perustettu? Työntekijämäärä? Päätuotteet tai -palvelut?
- Etsikää kolme muuta paikallista yritystä, jotka eivät kuulu isoon ketjuun. (Esimerkiksi H&M, Intersport, K-market eivät sovellu vastaukseksi). Tehkää jokaisesta yrityksestä esitys.
- Valokuva yrityksestä (Itse otettu)
- Esityksessä mm. nämä tiedot: Toimiala? Milloin perustettu? Työntekijämäärä? Päätuotteet tai -palvelut?
- Miten yrityksen viestinnässä näkyy paikallisuus?
- Pohtikaa, mitä kuluttajan valta tarkoittaa. Miten kuluttajien valta on kasvanut? Pohtikaa myös miten se vaikuttaa kyseisen paikallisen yrityksen liiketoimintaan.
- Voitte tehdä myös videoesityksen yrityksiä edustalla, jossa esittelette tiedot.

Päivän aikana laadukkain työ palkitaan erityispalkinnolla, lisäksi kaikkien hyväksytysti palautettujen töiden kesken arvotaan palkinto.

Yrittäjyyssemapäivä osana opiskelu- ja urasuunnittelua tai opintojen ohjausta (vaatii etukäteisvalmistelua mm. Välineiden osalta)

Tavoitteena on tuoda esille yrittäjyyttä uravaihtoehtona ja vahvistaa opiskelijoiden kokemusta siitä, että tuemme yrittäjyysvalmiuksien kehittymistä. Päivään on hyvä liittää yritysvierailija tai yritysvierailu.

Muutamia tehtäväideoita päivän alkuun. Tavoitteena on herätellä päivään ja aiheeseen tekemisen kautta.

Lisää luovuutta:

- Muodostakaa 3-4 hengen ryhmiä.
- Ota esille vaatehenkari tai jokin muu tavallinen esine. Anna ryhmille viisi minuuttia aikaa miettiä esineelle mahdollisimman monta erilaista käyttötarkoitusta.
- Kuka keksi eniten käyttötarkoituksia? Tässä harjoituksessa

määrä korvaa laadun.

- Käykää yhdessä harjoitus läpi
- Muodostakaa uudet 3-4 hengen ryhmät.
- Anna jokaiselle ryhmälle esim. kertakäyttöinen lusikka ja pala muovailuvahaa.
- Pyydä ryhmiä suunnittelemaan ja valmistamaan uusi tuote viidessä minuutissa.
- Pyydä ryhmiä esittelemään tuotteensa.
- Muodostakaa jälleen uudet ryhmät.
- Jaa ryhmille A4-paperiarkkeja, liimaa, klemmareita ja värikyntiä.
- Kun annat ryhmälle merkin, heillä on 20 min aikaa tehdä lennokki, joka lentää, näyttää hyvältä ja pysyy ilmassa mahdollisimman pitkään.
- Kun 20 min on kulunut ryhmät esittelevät koneensa
- Ryhmät saavat kilpailla kahdessa kategoriassa: pisin lentoaika ja pisin lennetty matka. Opettaja mittaa ajan ja matkat.
- Tehtävän lopuksi ryhmät kertovat työskentelytavoistaan. TÄMÄ ON TÄRKEIN OSUUS.

Luovuus tehtävien jälkeen puhutaan liikeideoinnista ja innovaatioista. Aihetta voi käsitellä esimerkiksi suomi.fi sivuston materiaalien tuella. Youtube kanavalta löytyy aiheeseen sopivia videoita "Liikeidea" hakusanalla.

Liikeidea - Suomi.fi <https://www.suomi.fi/yritykselle/yrityksen-perustaminen/yritystoiminnan-suunnittelu/opas/yritysideasta-liike-toiminnaksi/liikeidea>

Millainen henkilö on yrittäjä?

Kirjoita ensimmäiset viisi tehtävää, jotka sinun pitää toteuttaa lähiaikoina. Laadi niille aikataulu. Mitkä tekijät voivat hidastaa tehtävien toteutumista? Miten näitä tekijöitä voi välttää? Millainen ongelmanratkaisija olet?

Tämän tehtävän jälkeen voidaan keskustella yhteisesti yrittäjän persoonallisuuspiirteistä ja yrittäjän taidoista. Aihetta voidaan käsitellä tekemällä ajatuskartta. Keskelle piirretään yrittäjän kuva ja ympärille kirjataan mielikuvia yrittäjän persoonasta ja taidoista. Ajatuskartta voidaan tehdä esim. Pareittain.

Tehtäväpankki: toinen aste

Millainen henkilö on yrittäjä?

Kirjoita ensimmäiset viisi tehtävää, jotka sinun pitää toteuttaa lähiaikoina. Laadi niille aikataulu. Mitkä tekijät voivat hidastaa tehtävien toteutumista? Miten näitä tekijöitä voi välttää? Millainen ongelmanratkaisija olet?

Tämän tehtävän jälkeen voidaan keskustella yhteisesti yrittäjän persoonallisuuspilteistä ja yrittäjän taidoista. Aihetta voidaan käsitellä tekemällä ajatuskartta. Keskelle piirretään yrittäjän kuva ja ympärille kirjataan mielikuvia yrittäjän persoonasta ja taidoista. Ajatuskartta voidaan tehdä esim. Pareittain.

Vahvuuksien tunnistaminen

VAHTO-kortit

VAHTO-vahvuuskortit on tarkoitettu ohjauksen tueksi ja työkaluksi. Vahvuuskorttien avulla voidaan tukea hyvinvointia ja vahvistaa itsätuntemusta sekä kehittää valmiuksia tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksia.

Vahvuuskortteja voi käyttää niin yksilö- kuin ryhmätyöskentelyssä. Kortteja voidaan käyttää vahvuuksien tunnistamisessa ja nimeämisessä sekä pohtia miten niitä voi kehittää. Korttien ohessa voidaan pohtia, mitä vahvuudet merkitsevät ja kuinka ne näkyvät elämän eri tilanteissa (ihmissuhteet, opiskelu, työ) sekä miten niitä voi hyödyntää ja soveltaa.

VAHTO-vahvuuskortit <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-291-7>

1. Oman henkilökohtaisen SWOT analyysin laatiminen. Ennen tehtävää käydään läpi SWOT analyysin periaate ja annetaan ohjeistus SWOT analyysiin.

Vahvuuksien tunnistamisessa voi käyttää apuna VAHTO työkirjan osuutta Vahvuudet arjessa (sivut 12-13) <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/tyokirja/>

SWOT analyysin purkamisen jälkeen puhutaan vahvuuksien tuotteistamisesta. Miten voisit tuotteistaa omia vahvuuksia? Mitä

tuotteistaminen tarkoittaa? Millaisen myytävän tuotteen tai palvelun voisit kehittää omien vahvuuksiesi pohjalta.

Esimerkkejä:

- Osaan hyvin ruotsia = käänös- ja tulkkaukspalvelut
- Olen hyvä käsitöissä ja erityisesti kutomisessa = valmistan myyntiin neuleita
- Olen hyvä jöökiekossa = valmennan ja järjestän leirejä
- Olen tarkka ja pidän numeroista = perustan tilitoimiston

2. Vahvuusmuistelu tai vahvuusalias

Muistelu: Jokainen pelaaja nostaa vuorollaan yhden vahvuuskortin. Sen jälkeen jokainen kertoo omasta elämästään tilanteen, jossa on kyseistä vahvuutta joko tarvinnut tai olisi tarvinnut.

Alias: Pelaaja nostaa yhden kortin ja hänen täytyy selittää muille pelaajille mainitsematta kortissa olevaa vahvuutta, mistä vahvuudesta on kysymys. Esimerkiksi: Luova: "Sellainen, joka keksii uusia ideoita, ei välitä muodollisuuksista, osaa yhdistellä yllättäviä asioita jne.."

3. Miten hyödyntää omia vahvuuksia työhaussa

Jokainen ensin listaa omia vahvuuksia eli asioita, joissa kokee olevansa hyvä. Seuraavaksi jokainen kysyy kaveriltaan/perheenjäseneltään/opettajalta missä he kokevat hänen olevan hyvä tai mikä on hänen vahvuuksia. Sen jälkeen jokainen listaa asioita joiden tekemisestä nauttii, esim. joku harrastus. Tämän jälkeen voidaan tehdä erilaisia ammatinvalinta/persoonallisuustestejä, joista voi saada vinkkejä omiin vahvuuksiin ja lopuksi jokainen tekee työhakemuksen johonkin oikeaan tai kuvitteelliseen työpaikkaan, jossa tuo esille myös näitä vahvuuksiaan, joita on saanut näillä edeltävillä tehtävillä listattua. Ohjeita ja vinkkejä oppilaille tehtävän suorittamiseen: <https://www.youtube.com/watch?v=GXFvDS-vg-xY>

Tehtäväpankki: korkea-aste

Pohjana kotiseutu, ympäristö ja kulttuuri

Liiketoimintamahdollisuudet Lapissa

Selvitä minkälaisia yrityksiä tai palveluita alueeltasi löytyy. Pohdi tämän jälkeen, puuttuuko jotakin olennaista? Käytä apunasi esim. yritys- ja yhteisötietojärjestelmä YTJ:tä www.ytj.fi tai muita yrityshakemistoja, kuten Taloustutka, Finder tms. ja Sitran heikko- ja signaaleja.

Menestyjät

Tutustu Kauppalehden menestyjät-listaan <https://www.kauppa-lehti.fi/yritykset/menestyjat>. Valitse Lapin alueelta jokin menestynyt yritys. Tutustu tämän yrityksen toimialaan, toimintaan ja pohdi, mikä selittää sen menestymistä.

Kestävä yrittäjyys

Tulevaisuustrendit yhdistettynä yritysvierailuun

Yritysvierailun tai yrittäjävierailun jälkeen opiskelijat pääsevät pohtimaan, miten erilaiset tulevaisuuden ilmiöt voivat vaikuttaa juuri kyseisen yrityksen toimintaan. Pohdinnan tukena voi käyttää esim. Sitran Megatrendit -kortteja (<https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendikortit-2023/>) tai YK:n kestävän kehityksen tavoitteita <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>.

Yhteiskuntavastuu

Valitse yritys ja tutustu sen toimintaan. Tarkastele, miten yritys toteuttaa yhteiskuntavastuuta (CSR): taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuu. Vastuullisesti toimiva yritys noudattaa myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteita <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>.

Yhteistyö ja digitaaliset ratkaisut

Win-win -työpaja

Työpaja voidaan järjestää opiskelijoille, työnantajille/yrittäjille ja päättäjille. Työpajassa luodaan ensin yhdessä paikkakunnan SWOT, eli A4-paperille nelikenttään vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet, uhat. Tämän jälkeen innovoidaan kehittämissideoita ryhmissä ja esitellään tämä muille. Lopuksi järjestetään paneelikeskustelu, jossa keskustellaan, miten näitä asioita viedään eteenpäin. Tapahtuma toimii myös erinomaisena tapana verkostoitua.

Diili - kehittämis- ja innovaatiokokeilu

Diili -kehittämiskokeilussa yritys antaa liiketoiminnan haasteen tai kehittämistarpeen opiskelijatiimien ratkaistavaksi. Opiskelijatiimit yrittävät löytää innovatiivisia ratkaisuja yrityksen liiketoiminnan haasteisiin luomalla uusia toimintamalleja, tuotteita tai palveluja. Apuna voidaan käyttää esim. Edward De Bonon "Kuusi hattua" -menetelmää <https://www.debonogroup.com/services/core-programs/six-thinking-hats/> ja <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/kuusi-hattua-six-hats> tai Walt Disney'n unelmointi/luovuusstrategiaa <https://idea-sandbox.com/blog/disney-brainstorming-method-dreamer-realist-and-spoiler/>.

Tehtäväpankki: korkea-aste

Omien vahvuuksien tunnistaminen

Vahvuudet ja niiden tunnistaminen

Tutustu ensin alla mainittuihin vahvuuskortteihin

- VAHTO-työkirja ja vahvuuskortit <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/>
- Strengths Cards | VAHTO <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/en/strengths-cards/>
- Workbook | VAHTO <https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/en/workbook/>

Jatkotehtävä:

- Kirjoita ylös 15 sinua kuvaavaa vahvuutta.
- Alleviivaa näistä 10 vahvuutta, jotka kuvaavat sinua eniten.
- Ympyröi 5 vahvuutta, jotka kuvaavat sinua kaikkein eniten.
- Kirjoita tämän jälkeen alkuperäiset 15 vahvuutta ylös puhtaalle paperille ja näytä listaus sinut tuntevalle ihmiselle. Pyydä häntä ympyröimään näistä viidestätoista viisi vahvuutta, jotka kuvaavat sinua eniten. Älä kerro, mitä vahvuuksia olet itse alunperin valinnut top 5-vahvuuksiksi, vaan vertailkaa papereita, kun toinen henkilö on ensin tehnyt omat ympyröintinsä. Näin pääset arvioimaan näkevätkö muut sinussa samat vahvuudet kuin sinä itse vai tunnistavatko he kenties sinusta sellaisia puolia, joita itse et ole osannut ajatella omiksi ydinvahvuuksiksi.

Minä yrittäjänä

Selvitä soveltuvuutesi yrittäjäksi ja tutustu omiin vahvuksiisi ja persoonaasi yrittäjänä tekemällä seuraavat testit ja tallettamalla testien tulokset:

- Oma Yritys-Suomi | Yrittäjätesti: Soveltuvuus yrittäjäksi (oma.yrityssuomi.fi/yrittajatesti-soveltuvuus/aloitus)
- Yrittäjät / Yrittäjätesti <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtyminen/yrittajatesti/>
- YES-verkosto / Yrittäjyystesti <https://yesverkosto.fi/materiaalit/yrittajuystesti>
- 16 Personalities ilmainen persoonallisuustesti <https://www.16personalities.com/fi/persoonallisuustesti>

- Uusyrityskeskusten yrittäjyyspeli <https://uusyrityskeskus.fi/apua-yrittajuuteen/yrittajuyspeli/>
Pelaajien pelin 1. osa nimeltään "Valmiuksien kylä" saadaksesi tietää, minkä tyyppinen yrittäjähahmo olet. Halutessasi voit jatkaa peliä lisätäkseen tietämystäsi yrittäjyydestä ja yrityksen perustamisesta.

Jatkotehtävä: SWOT

Testien tekemisen jälkeen laadi SWOT analyysi itsestäsi yrittäjänä testitulosten perusteella. Mieti, miten voit hyödyntää vahvuuksiasi, miten voit kehittää heikkouksiasi, millaisia liiketoimintamahdollisuuksia toimintaympäristö mahdollistaa ja millaisia uhkia toimintaympäristö liiketoiminnalle tuo.

Urasuunnittelupäivä ja toiveideni työ

Päivän tarkoituksena on tuoda esille erilaisia uramahdollisuuksia ja kuulla erilaisia uratarinoita.

Näiden jälkeen siirrytään "Toiveideni työssä harjoitukseen", jonka tarkoituksena on jäsentää työhön liittyviä ominaisuuksia ja elementtejä, joita pitää tärkeänä työssä. Harjoituksen avulla voi myös pohtia minkälaisia ominaisuuksia ei halua osaksi toiveiden työtä. Harjoituksen pohjalta on helpompi pohtia, mikä ammatti tai työ sopii itselle. Harjoituksen pohjan ja tarkemmat ohjeet löytyvät täältä: Ohjausharjoituksia - Maamot

Lähteet, linkit ja lisävinkit

Linkit ja lisävinkit

WWW.4H.FI tukea ja vinkkejä nuorten yrittäjyyteen, muun muassa “kesäyrittäjyys” on jo pitkään ollut supersuosittu, samoin kevytyrittäjyys. Tarjoaa kunnille tukea ja toimintaa monin keinoin. 4H tarjoaa esimerkiksi 4H-yrittäjäkoulutuksia, tukee nuorten 4H-yrittäjyyttä ja järjestää Ajokortti työelämään-koulutuksia.

WWW.NUORTENNYT.FI NY Nuori Yrittäjyys ja TAT Talous ja nuoret yhdistävät voimansa tukemalla ja antamalla vinkkejä sekä tietoa yrittäjyydestä sekä tehtäväpankillla. “Vuosi yrittäjänä” on ehdoton helmi kolmelle kouluasteelle! YRITYSKYLÄ-konsepti käyttöön perusopetuksessa ala- ja yläkoululle.

WWW.YESVERKOSTO.FI YES tarjoaa tukea ja mahdollisuuksia yrittäjämäisen osaamisen kehittämiseen kunnille, oppilaitoksille ja muille toimijoille. YES:ltä löydät erilaista materiaalia, kuten mm. Kuntakäsikirja, Yrittäjyyskasvatuksen tiimiopas Ja JEKKU-osamisympäristö kannattaa ottaa toiselle asteelle käyttöön.

WWW.OHJAAMOT.FI Lisätietoja ja vinkkejä voitte kysyä myös Kemistä yhteispalvelupiste POINNTIsta ja Rovaniemellä OHJAAMO Rovaniemestä.

[HTTPS://YRITTAJAT.MMG.FI](https://YRITTAJAT.MMG.FI) Suomen Yrittäjät järjestää opettajille maksutonta koulutusta yrittäjyydestä ja yrittäjyyspedagogiikasta. Koulutukset on suunnattu yläkoulujen, toisen ja korkea-asteen opettajille ja opinto-ohjaajille sekä opettajaksi opiskeleville. Toiminta käynnistyi vuonna 2015, jonka jälkeen koulutuksiin on osallistunut jo yli 10 000 opettajaa. Toimintaa rahoittaa Yksityisyrittäjien säätiö.

WWW.OPH.FI Runsaasti opettajille ja kuntapäätäjille materiaalia yrittäjyyskasvatukseen.

[HTTPS://WWW.YRITTAJAT.FI/YRITTAJAJARJESTO/HAIN-VAIKUTAMME/HANKKEET/OSAAVIA-OPETTAJIA-YRITTAVIA-NUORIA/](https://WWW.YRITTAJAT.FI/YRITTAJAJARJESTO/HAIN-VAIKUTAMME/HANKKEET/OSAAVIA-OPETTAJIA-YRITTAVIA-NUORIA/) Suomen Yrittäjät järjestää opettajille maksutonta koulutusta yrittäjyydestä ja yrittäjyyspedagogiikasta. Koulutukset on suunnattu yläkoulujen, toisen ja korkea-asteen opettajille ja opinto-ohjaajille sekä opettajaksi opiskeleville.

[HTTPS://WWW.YRITTAJAT.FI/YRITTAJAJARJESTO/YRITTAJUUSKASVATUS-JA-KOULUYHTEISTYO/](https://WWW.YRITTAJAT.FI/YRITTAJAJARJESTO/YRITTAJUUSKASVATUS-JA-KOULUYHTEISTYO/) Materiaalia opettajille ja yrittäjille yrittäjyyskasvatukseen ja koulu yhteistyöhön

[HTTPS://YRITYKSEN-PERUSTAMINEN.NET/KEVYTYRITTAJUUS/](https://YRITYKSEN-PERUSTAMINEN.NET/KEVYTYRITTAJUUS/) Helposti nuorena yrittäjäksi - vinkkejä ja ohjeita.

WWW.PEDA.NET Pedagogisia vinkkejä ja ideoita yrittäjyyskasvatukseen!

[HTTPS://NUORTENNYT.FI/YRITYSKYLA/LAPPI/](https://NUORTENNYT.FI/YRITYSKYLA/LAPPI/) Yrityskylä Lapin oppimisympäristö yhdeksäsluokkalaisille sijaitsee Rovaniemellä.

[HTTPS://WWW.TOPTEHTAVAT.FI/](https://WWW.TOPTEHTAVAT.FI/) 4H:n TOP-tehtäväpankki, jota opettajat ovat tykänneet hyödyntää.

Lapin yrittäjyyskasvatusopettajien mentoriverkosto:

[HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/GROUPS/YRITTAJUUSKASVATUSLAPIS-SA](https://WWW.FACEBOOK.COM/GROUPS/YRITTAJUUSKASVATUSLAPIS-SA) Oletko kiinnostunut liittymään Lapin yrittäjyyskasvatuksen mentoriverkoston? Mentoriverkosto tarjoaa ainutlaatuisen tilaisuuden osallistua aktiivisesti yrittäjyyskasvatukseen liittyviin keskusteluihin, jakaa arvokkaita ohjeita ja vinkkejä sekä pysyä ajan tasalla uusimmista yrittäjyyskasvatusta koskevista tiedoista ja tapahtumista! Toivomme, että yrittäjäkasvatusopettajat pitäisivät säännöllisesti kokoontumiset livenä tai virtuaalisesti 1-2 kertaa vuodessa!

AURORA ENTREPRENEURIALIS [HTTPS://WWW.LAPPIA.FI/HANKE/INTERREG-AURORA-ENTREPRENEURIALIS-HANKE-KEHITETAAN-TOISEN-ASTEEN-YRITTAJUUSKASVATUSTA/](https://WWW.LAPPIA.FI/HANKE/INTERREG-AURORA-ENTREPRENEURIALIS-HANKE-KEHITETAAN-TOISEN-ASTEEN-YRITTAJUUSKASVATUSTA/) on perämerenkaaren toisen asteen koulujen opettajien ja opiskelijoiden hanke yrkä-yhteistyössä ja tukee opettajamentoriverkosta alueellisesti.

Lähteet, linkit ja lisävinkit

Lähteet

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslaki

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Yrittäjyyskasvatuksen ideavihko varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen 2020

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020121227853>

Opetushallitus varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>

Mitä on yrittäjyyskasvatus? <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/mita-yrittajyyskasvatus>

Tarkkailija <https://www.leikkipankki.fi/Leikit/Tiedot/506>

Vahvuusperustainen ohjaus

<http://www.vahtoohjaus.fi>

Perusopetus 0-6

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

<https://yesverkosto.fi/yes/mita-yrittajyyskasvatus-on/ops-ja-muut-ohjaavat-asiakirjat>

Roskisrotta - Lasten kierrätysseikkailu | Opettajalle | Oppiminen | yle.fi

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/11/14/roskisrotta-lasten-kierratysseikkailu>

Vahvuusvariksen tarinat | Pikku Kakkonen | Lapset | yle.fi

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2021/04/08/vahvuusvariksen-tarinat>

Taloussankari-peli

<https://nuortennyt.fi/palvelu/taloussankari/>

Yritys Hyvä -kilpailu

<https://yrityshyva.fi/>

<https://yrityshyva.fi/sarja-1-esi-ja-alkuopetus/>

Into yrittäjyyteen! -tehtäväkirja ja -ohjaajan vinkkivihko

<https://kulttuurinvuosikello2.fi/into-yrittajyyteen-tehtavakirja-ja-ohjaajan-vinkkivihko/>

4H:n TOP-tehtäväpankki

<https://www.toptehtavat.fi/>

Mun maailma – Laaja-alaisen osaamisen työkirja

<https://yesverkosto.fi/materiaalit/mun-maailma-laaja-alaisen-osaamisen-tyokirja>

Nuorten NYT - Mun elämä, mun vastuu

<https://nuortennyt.fi/palvelu/mun-elama-mun-vastuu/>

Mini-Zaldo - Nuorten NYT

<https://nuortennyt.fi/palvelu/mini-zaldo/>

Pikkuyrittäjät - Nuorten NYT

<https://nuortennyt.fi/palvelu/pikkuyrittajat/>

Yrityskylä Alakoulu - Nuorten NYT

<https://nuortennyt.fi/palvelu/yrityskylä-alakoulu/>

Vahvuusperustainen ohjaus

<http://www.vahtoohjaus.fi>

Lähteet, linkit ja lisävinkit

Lähteet ja linkkivinkit

Perusopetus 7-10

Vahvuuskortit | VAHTO (eoppimispalvelut.fi)

<https://blogi.eoppimispalvelut.fi/vahto/vahvuuskortit/>

Oman kotiseudun esittely - Suomen Kotiseutuliitto

<https://kotiseutuliitto.fi/tietopankki/kulttuurisesti-moninainen-kotiseututyo/vinkkeja/kotiseudun-esittely/>

YK-liitto

<https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Talous ja nuoret: Tuhlaustaloudesta kiertotalouteen

<https://www.youtube.com/watch?v=mQSnwf3PIck&list=PLBrc-NaHrhIAN7H1iBBuXVZ3UFUL0vcV7I&index=2>

5 fiksua koodauspeliä kouluikäisille | Kuningaskuluttaja | yle.fi

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/06/20/5-fiksua-koodauspelia-kouluikaaisille>

Mun juttu -digityökalu laaja-alaisen osaamisen taitojen kehittämiseen

<https://yesverkosto.fi/materiaalit/mun-juttu-digityokalu>

Yrityskylä Yläkoulu - Nuorten NYT

<https://nuortennyt.fi/palvelu/yrityskylä-ylakoulu/>

Oma työ - Nuorten NYT

<https://nuortennyt.fi/palvelu/oma-tyo/>

Zaldo - Nuorten NYT

<https://nuortennyt.fi/palvelu/zaldo/>

Perusta oma 4H-yritys - Suomen 4H-liitto

<https://4h.fi/tyo-ja-yrittajyyys/perusta-oma-4h-yritys/>

Circula - Kiertotalous muuttaa yrityksiä. Yritykset muuttava maailmaa. Circula Kiertotalous- ja yrittäjyyspeli oppimiseen!

<https://circula.fi/>

Vahvuusperustainen ohjaus

<http://www.vahtoohjaus.fi>

Toisen asteen koulutus

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 - ePerusteet (opintopolku.fi)

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/kooste/lukiokoulutus>

Lops 2021 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiokoulutus/lops-2021-tukea-lukion-opetussuunnitelman-perusteiden>

Vahvuusperustainen ohjaus

<http://www.vahtoohjaus.fi>

Liikeidea - Suomi.fi

<https://www.suomi.fi/yritykselle/yrityksen-perustaminen/yritystoiminnan-suunnittelu/opas/yritysideasta-liiketoiminnaksi/liikeidea>

Yrittäjän persoonallisuuspiirteet - Suomi.fi

<https://www.suomi.fi/yritykselle/yrityksen-perustaminen/yritystoiminnan-suunnittelu/opas/olisiko-minusta-yrittajaksi/yrittajan-persoonallisuuspiirteet>

Yrittäjän taidot - Suomi.fi

<https://www.suomi.fi/yritykselle/yrityksen-perustaminen/yritystoiminnan-suunnittelu/opas/olisiko-minusta-yrittajaksi/yrittajan-aidot>

Yrittäjyydesti - YES ry (yesverkosto.fi)

<https://yesverkosto.fi/materiaalit/yrittajyydesti>

Nuorten NYT - Yrittäjyydesti - Testaa olisiko sinusta yrittäjäksi

<https://nuortennyt.fi/nuorille/testit/yrittajyydesti/>

Nuorten yrittäjyys ja talous NYT toisen asteen materiaalit <https://nuortennyt.fi/opettajille/>

Oman talouden hallinta - Nuorten NYT

<https://nuortennyt.fi/palvelu/oman-talouden-hallinta/>

Vuosi yrittäjänä - toinen aste <https://nuortennyt.fi/palvelu/vuosi-yrittajana-toinen-aste/>

Lähteet, linkit ja lisävinkit

Lähteet ja linkkivinkit

Korkea-aste

LUC Yrittäjyysopinnot

<https://www.ulapland.fi/FI/Yksikot/Avoin-yliopisto/Opintotarjonta-syksy-2022-ja-kevat-2023>

Yrittäjäksi Lappiin sivusto:

<https://yrittajaksilappiin.fi/>

Yrittäjäksi Lappiin Youtube -kanava 8yrittäjätarinoita sekä lyhyitä oppituntivideoita eri yrittäjyyden aihepiirien ympäriltä)

<https://www.youtube.com/@yrittajaksilappiin3558>

Yrittäjäksi Lappiin kaikille maksuttomat MOOC -opinnot (5x1p)

<https://yrittajaksilappiin.fi/yrittajaksi-lappiin/>

Yrittäjäs suunnitelma - työkirja

https://yrittajaksilappiin.fi/wp-content/uploads/2023/06/Yrittajasuunnitelma_2023.pdf

Vahvuusperustainen ohjaus

<http://www.vahtoohjaus.fi>

Digibagi työkalupaketti

<http://www.digibagi.fi>

Lapin yliopiston työelämäyhteistyö

<https://www.ulapland.fi/FI/Yhteistyö-ja-palvelut/Kasvua-ja-tukea-yrityksille-ja-yhteisöille>

Lappilainen liiketoimintaympäristö osoittaa vahvuutensa | Business Lapland

<https://www.lapland.fi/fi/business/lappilainen-liiketoimintaymparisto-osoittaa-vahvuutensa/>

Lapin SWOT | Lapin luotsi

<https://lapinluotsi.fi/lapin-tulevaisuuksia-lyhyt-aikavali/swot/>

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä YTJ

<http://www.ytj.fi/>

Kauppalehti Menestyjät | Yritykset | Kauppalehti.

<https://www.kauppalehti.fi/yritykset/menestyjat>

Lähteet, linkit ja lisävinkit

Lähteet ja linkkivinkit

The Responsible Business Model Canvasia Responsible Business Model Canvas (RBMC) | FSA ULaval
<https://sites.fsa.ulaval.ca/www4/document/recherche/cle-esprit-entreprendre-entrepreneuriat/responsible-business-model-edit.pdf>

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet
<https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Työkalut | PoPYk (minunpolkuni.fi)
<https://www.minunpolkuni.fi/tyokalut/?category=ammat-tikorkeakoulu>

Edward De Bono: "Kuusi hattua" -menetelmä
<https://www.debonogroup.com/services/core-programs/six-thinking-hats/>

<https://innokyla.fi/fi/tyokalut/kuusi-hattua-six-hats>

Walt Disneyn unelmointi/luovuusstrategia
<https://idea-sandbox.com/blog/disney-brainstorming-method-dreamer-realist-and-spoiler/>

VAHTO-työkirja ja vahvuuskortit
https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64876/VAHTO-hanke_Tyokirja_B5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Oma Yritys-Suomi | Yrittäjätesti
<https://oma.yrityssuomi.fi/yrittajatesti-soveltuvuus/aloitus>

Yrittäjät / Yrittäjätesti
<https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtyminen/yrittajatesti/>

YES-verkosto / Yrittäjyystesti
<https://yesverkosto.fi/materiaalit/yrittajuystesti>

16 Personalities ilmainen persoonallisuustesti
<https://www.16personalities.com/fi/persoonallisuustesti>

Uusyrityskeskusten yrittäjyyspeli
<https://uusyrityskeskus.fi/apua-yrittajyyteen/yrittajyyspeli/>

Ohjausharjoituksia - Maamot
<https://maamot.fi/ohjausharjoituksia/#Ttoive>

Vuosi yrittäjänä - korkea-aste - Nuorten NYT
<https://nuortenny.fi/palvelu/vuosi-yrittajana-korkea-aste/>

Lapland - Above Ordinary
<https://www.lapland.fi/>

Uusyrityskeskus - YouTube
<https://www.youtube.com/channel/UCj0-pfjuSL2AAKstnJcfSw/videos>

Perustamisopas - Uusyrityskeskus
<https://uusyrityskeskus.fi/apua-yrittajyyteen/perustamisopas/>

Kestävä kehitys haltuun -verkkokurssi – YK-liiton kauppa
<http://3.65.181.179/product/kestava-kehitys-haltuun-verkkokurssi/>

RAITO-työkirja Osuva urasuunnittelu.pdf (ulapland.fi)
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63912/Osuva%20urasuunnittelu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Projektipäällikön terveiset

Luettavanasi on ensimmäinen Lapin maakunnallinen yrittäjyyskasvustusstrategia, jota voi hyödyntää niin kuntien, seutukuntien, varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen, toisen asteen, korkea-asteen ja vapaan sivistystyön opettajan työssä, opetuksen ja opetussuunnitelmatyön suunnittelun ja toteutuksen taustatukena ja oman yrittäjyyskasvustusstrategian työstämisessä.

Vision ja strategian työstäminen alkoi alkukesästä 2021, kun saimme Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukselta Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) rahoituksen ja olemme osatoteuttajien, Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkeakoulu, Koulutuskuntayhtymä Lappia ja Lapin koulutuskeskus REDU, kesken suunnitelleet ja toteuttaneet hankkeen, jossa olemme visiota ja strategiaa laatiessamme kiertäneet koko Lapin kuntakentän useampaan otteeseen. Tästä strategiastyöstämme eteenpäin yrittäjyyskasvatuksen työstäminen jatkuu niin kunnissa, oppilaitoksissa kuin opettajien opetussuunnitelmissa yrittäjyyskasvatuksen (tästä lähtien käytämme tässä työkirjassa lyhennettä YRKA) teemoissa niin yrkaopettajamentoriverkostossa kuin hankkeen aikana syntyneissä yhteistyöverkostoissa.

Mukaan kutsuimme kaikki Lapin kunnat, joiden työpajoissa on ollut yhteensä mukana noin sata osallistujaa. Koulutuspilottissa mukana oli 15 osallistujaa varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön ja opettajista yrittäjiin. YRKA-lopputöitä valmistui 11.

Lapin yliopiston vastuulla on ollut ensinnäkin suunnitella ja toteuttaa yrka-koulutuspilotti, tästä työstä on vastannut Niina Romakkaniemi. Koulutuspilottin loppuvaiheessa mukaan tuli Mirja Kontiosalo. Lisäksi koko hankkeen pääkoordinoinnista projektipäällikkönä olen saanut olla vastaamassa.

Kiitos osatoteuttajien henkilöstölle valtavan arvokkaasta, innostuneesta ja asian-
tuntevasta yhteistyöstä! Kiitos myös Lapin koulutuskumppanuusyhteistyötahojen vastuhenkilöille, kuntien edustajille, opettajille, Lapin ja Suomen yrittäjäjärjestöille, Nuori Yrittäjyys NY:lle, Talous ja Nuoret TAT:lle, Lapin 4H:lle, yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäverkosto YES:lle, koulutuspilottin erityisasiantuntijaopettajille, sekä hankkeen ohjausryhmälle! Kaikki te olette olleet mukana rakentamassa Lapin maakunnan ensimmäistä yrka-strategiaa, joka tässä on nyt valmistunut! Tästä eteenpäin Lapin YRKA-strategia toivottavasti elää ja kehittyy aina ajan ja tarpeiden mukaan. Samalla toivon, että työkalujen avulla huomioidaan koulujen yhteistyömahdollisuuksia eri tahojen kanssa!

Kiitos ja kumarrus kaikille, Lapin yrittäjyyskasvustusstrategian ensimmäinen versio on valmis! Eikun hyödyntämään!

Esa Posio

Lapin yrittäjyyskasvustusstrategia-hankkeen projektipäällikkö / kehittämisen asiantuntija, Lapin yliopiston Koulutus- ja kehittämispalvelut

Lappia

Ammattiopisto Lappian pääasiallinen osuus strategian kirjoittamisessa on ollut toisen asteen osion kirjoittaminen ja rakentaminen yhdessä REDU:n kanssa. Ennen varsinaisen strategian kirjoitusta tutustuimme monipuolisesti yrittäjyyskasvatukseen ja aiheesta tehtyihin erilaisiin tutkimuksiin samoin kuin valtakunnallisen ja paikallisten opetussuunnitelmien sisältöihin ja aiempiin jo olemassa oleviin yrittäjyyskasvatuksen kärkijärjestöjen julkaisuista ja osallistuimme mahdollisuuksien mukaan aiheeseen liittyviin webinaareihin saadaksemme mahdollisimman ajantasaista tietoa ja käsityksen siitä mihin päin yrittäjyyskasvatusta ollaan viemässä tulevaisuudessa.

Työpaketti neljä on ollut keskeinen osa työtämme ja siihen sisältyneissä työpajoissa on kerätty kommentteja jo tehdystä strategiatyöstä ja ideoita strategiaan koko Lapin alueelta varhaiskasvatuksen parissa toimivilta, opettajilta, rehtoreilta, kuntatoimijoilta, virkamiehiltä, yrittäjiltä, yrittäjyysjärjestöiltä ja muilta sidosryhmiltä. Kommentit ja ideat huomioiden olemme jatkaneet strategian kirjoittamista kohti lopullista muotoaan muun hankehenkilöstön kanssa yhdessä ja erityisesti ideoineet konkreettisia tehtäväesimerkkejä käsikirjaan. Varsinaisen strategiatyön lisäksi olemme ottaneet ison roolin strategian jalkauttamiseen liittyen, suunnitteleamalla ja luomalla erilaisia mahdollisuuksia strategian monikanavaisen esittelyyn sekä tekemällä konkreettista ”jalkatyötä” kiertämällä pyynnöstä Lapin kuntia ja oppilaitoksia esittelemässä hankkeemme aikaansaannosta, eli valmista strategiaa.

Ammattiopisto Lappialta tätä yrittäjyyskasvatusstrategiaa ovat olleet tekemässä yrittäjyysasiantuntijat Satu Labigne ja Karoliina Pietikäinen, projektkoordinaattorina toiminut hankeasiantuntija Juhamatti Konttaniemi sekä asiantuntijaopettajat Tiia Dahl ja Riitta Pistokoski. Hankkeen ohjausryhmässä Lappiaa on edustanut osaamispalvelujohtaja Antti Päivärinta.

Lappi on pitkään ollut viimeisiä maakuntia, mistä maakunnallinen strategia on uupunut. Onneksemme meidän ei tarvinnut lähteä aivan nollasta liikkeelle, kun aiempi hankerahalla toteutettu alueellinen strategia sekä sen tekemisprosessi toimivat hyvänä pohjana tälle maakunnalliselle työlle. Erityisen hienoa on ollut se, että koko hanketiimimme kaikkien hanketoteuttajien laajuisesti on ollut monipuolinen osaamiseltaan ja olemme saaneet tuotua laajasti erilaisia näkemyksiä esiin, kun strategiaa kirjoitimme. Suuret kiitokset hankepartnerillemme ja kaikille sidosryhmille, jotka osallistuivat strategian tekemiseen! On ollut todella mielenkiintoista ja antoisaa päästä mukaan tekemään tätä koko Lapin alueelle yhteistä, tulevaisuuden kannalta tärkeää yrittäjyyskasvatusstrategiaa ja toivomme, että strategiasta on konkreettista hyötyä tulevaisuudessa oppilaitoksille ja opettajille heidän toteuttaessa yrittäjyyskasvatusta kouluissa.

Lapin ammattikorkeakoulu

Lapin ammattikorkeakoulun keskeisiin tehtäviin Lapin yrittäjyyskasvatusstrategiassa on kuulunut työpakettiin kaksi kuuluva vision ja tavoitteiden muotoilu kahden työpajan tulosten pohjalta. Työpajoihin on kutsuttu Lapin kuntien sivistys-, oppilaitos- ja varhaiskasvatusjohtoa, alueen ammatillisen toisen asteen ja korkea-asteen yrittäjyys- tai työelämäyhteistyövastaavia, alueen koulutusasiantuntijoita sekä yrittäjien ja yrittäjyysjärjestöjen edustajia. Työpajoja ovat olleet järjestämässä hankekoordinaattori Laura Ylinampa ja Leena Svanberg. Vision ja tavoitteiden visualisoinnista on vastannut asiantuntija Elisa Hartikainen. Asiantuntijaroolissa on toiminut yrittäjä Riia Valvimo.

Lapin ammattikorkeakoulun osuus strategian kirjoittamisessa on ollut korkeakouluosuus. Kirjoittamisesta ovat vastanneet hankekoordinaattori Oona Kivistö ja lehtori / asiantuntija Leena Svanberg.

Työpaketin neljä osalta Lapin ammattikorkeakoulu on osallistunut osaltaan strategian viimeistelyyn ja toimeenpanoon mm. osallistumalla kuntakierroksiin sekä järjestämällä jalkauttamistyöpajoja. Strategian visualisoinnin on toteuttanut asiantuntija Sari Nisula.

Strategian kirjoittaminen on ollut inspiroivaa ja sitä on ollut tekemässä asiasta innostuneita osallistujia! Strategian tekemisessä ei ole pitäydytty ns. perinteisessä muodossa, vaan siihen on tuotu matalalla kynnyksellä toteutettavia konkreettisia toiminnallisia työkaluja yrittäjyyskasvatuksen tueksi. Strategiaa esitellessämme ja pilotoidessamme olemme myös iloksemme huomanneet, kuinka positiivisen vastaanoton olemme saaneet ja kuinka tärkeänä asiaa on pidetty. Samoin olemme huomanneet valittujen tavoitteiden tarpeellisuuden ja ajankohtaisuuden. Tästä on hyvä jatkaa eteenpäin!

REDU

Yhteistä koko Lapin yrittäjyyskasvatusstrategiaa Lapin koulutuskeskus REDU:ta on ollut hankkeen aikana luomassa neljä asiantuntijaa, yrittäjyysasiantuntija Markus Pellikka sekä asiantuntijaopettajat Anne Liedes, Mari Murola ja Solja Upola.

Osaltamme pyrimme hankkeessa toteutettujen työpajojen avulla lisäämään koulutuksen ja työelämän vuoropuhelua ja olemme olleet mukana kaikissa hankkeen toimenpiteissä tuomassa ideoita ja kommentteja tehtyyn strategiatyöhön. Strategian luomisessa hyödynsimme hankkeen aikana tehtyä maakunnallista nykytila-analyysia, kuntatyöpajojen sekä seutukuntatyöpajojen tuloksia sekä havaintojamme muiden maakuntien yrittäjyyskasvatusstrategioista. Meillä itsellemme on myös laaja-alaista kokemusta erilaisista yrityksistä ja yrittäjyydestä, ja näitä taustoja hyödynsimme strategian luomisessa.

Hankkeen aikana teimme erittäin tiivistä ja hyvää yhteistyötä ammattiopisto Lappian hanketoimijoiden kanssa. Yhdessä suunnittelimme mainittujen kuntatyöpajojen ja seutukuntatyöpajojen ohjelmat ja aikataulutukset. Työskentelyssämme keskityimme erityisesti siihen, miten voisimme parhaiten ottaa huomioon alueelliset ja paikalliset erityistarpeet ja -toiveet tulevaan strategiaan. Yhteistyö mahdollisti toteutettavien työpajojen kehittymisen myös hankkeen aikana ja näin saimme osallistujilta paljon arvokasta palautetta ja hyviä ideoita lopputuotokseen.

Ehdottomasti parasta tässä hankkeessa on ollut ihmisten kohtaaminen toteutuneissa työpajoissa ja monipuolisen osallistujajoukon innostavien ideoiden tuominen osaksi nyt julkaistavaa yrittäjyyskasvatusstrategiaa.

Tervetuloa Lapin yrittäjyyskasvatusmentori-opettajaverkoston! <https://www.facebook.com/groups/yrittajyyskasvatuslapissa>. Täällä voit jakaa kokemuksiasi yrittäjyyskasvatuksesta ja sen toteuttamisesta ja sen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa, sekä jättää mielipiteitä, kuinka yrittäjyyskasvatusta tulee toteuttaa kunnassanne ja Lapin alueella. Tervetuloa mukaan!

Lapin yrittäjyyskasvatusstrategiasta on tehty podcast-sarja. Tervetuloa kuuntelemaan asiantuntijoiden näkemyksiä Lapin yrittäjyyskasvatuksesta, sen strategiasta ja merkityksestä.

Linkit julkaistaan syyskuun 2023 aikana osoitteessa <https://www.lappia.fi/hanke/lapin-yrittajyyskasvatusstrategia/>